

Jenina Luotolampi

**JANAKKALAN KUNNAN
ILMASTOTYÖN LÄHTÖTILANNE
ILMASTOLAIN VAATIMUSTEN
NÄKÖKULMASTA**

Opinnäytetyö

Tekniikan ammattikorkeakoulututkinto

Ympäristötekniikan koulutus

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Insinööri (AMK)
Tekijä/Tekijät	Jenina Luotolampi
Työn nimi	Janakkalan kunnan ilmastotyön lähtötilanne ilmastolain vaatimusten näkökulmasta
Toimeksiantaja	Janakkalan kunta
Vuosi	2023
Sivut	23 sivua, liitteitä 36 sivua
Työn ohjaaja(t)	Henna Kauppi, Tuuli Laaksonen, Piia Tuokko

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitä Ilmastolakiin kirjattu velvoite kunnille laatia ilmastosuunnitelma edellyttää Janakkalan kunnalta, mitä ilmastosuunnitelman tulee sisältää, miten kasvihuonekaasupäästöjä voidaan vähentää sekä minkälaista apua suunnitelman laadintaan on saatavilla.

Kunnan työntekijöille järjestettiin työpajoja, joiden tavoitteena oli selvittää, minkälaisia ilmastotekoja eli kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä toimia kunnassa jo tehdään sekä mitä tulevaisuudessa voitaisiin tehdä. Kuntalaisia osallistettiin teettämällä heille ilmastotekokysely, jossa kysyttiin, mitä ilmastotekoja he tekevät arjessaan tai tekisivät, jos se olisi mahdollista ja miten he toivoisivat kunnan kannustavan heitä ilmastotekoihin.

Janakkalan kunnan tekninen toimi on osallistunut kahteen maakunnalliseen ilmastotyön hankkeeseen ja kunta on mukana Kuntien energiatehokkuussopimuksessa. Työpajoissa tuli esille ehdotuksia uusista toimenpiteistä, mutta niiden toteutusaikataulu, seurantaindikaattorit ja vastuuhenkilöt jäivät ajan puutteen vuoksi sopimatta.

Kunnan asukkaat tekevät arjessaan kasvihuonekaasupäästöä vähentäviä toimia ja kiinnostusta lisätoimenpiteiden toteuttamiselle ilmeni. Suurimpana esteenä ilmastotoimiin ryhtymiseksi oli heikko taloudellinen tilanne. Pidettiin tärkeänä, että kunta toimisi hyvänä esimerkkinä huomioimalla ilmastoasiat ja ympäristön tila kaikilla toimialoilla sekä päätöksenteossa.

Saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että kiinnostusta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi löytyy kuntalaisten sekä kunnan työntekijöiden keskuudessa.

Resurssit kunnassa eivät kuitenkaan tällä hetkellä ole riittävät ilmastosuunnitelman laadintaan tai toimeenpanoon. Kunnan ilmastotyössä on jatkossa otettava huomioon, että sen on oltava poikkihallinnollista, jotta toimenpiteet saadaan käytäntöön ja osaksi kaikkien kunnan työntekijöiden arkea.

Asiasanat: ilmastolaki, kunta, ilmastonmuutos

Degree title	Bachelor of Environmental Engineering
Author (authors)	Jenina Luotolampi
Thesis title	Municipal climate work in Janakkala from the perspective of climate legislation
Commissioned by	Janakkalan kunta
Time	2023
Pages	23 pages, 36 pages of appendices
Supervisor	Henna Kauppi, Tuuli Laaksonen, Piia Tuokko

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to find out what the obligation to prepare a climate plan for municipalities in the Climate Law requires from the municipality of Janakkala, what the climate plan should contain, how greenhouse gas emissions can be reduced and what kind of assistance is available to prepare the plan.

Workshops were organised for municipal workers to identify what climate action, i.e. measures to reduce greenhouse gas emissions, what could be done in the future, and what could be done in the municipality. Municipal residents were involved by having a climate survey conducted to ask them what climate action they were doing in their everyday lives or would do if that were possible and how they would hope that the municipality would encourage them to do so.

The technical action of the municipality of Janakkala has been involved in two regional projects concerning air mast work and the municipality is involved in the municipal energy efficiency agreement. The workshops presented proposals for new measures, but the timetable for their implementation, the monitoring indicators and the responsible persons were not agreed on due to the lack of time.

In their day-to-day lives, the residents of the municipality took steps to reduce greenhouse gas emissions and were interested in taking further measures. The main obstacle to climate action was the weak economic situation. It was considered important that the municipality serve as a good example by considering climate issues and the state of the environment in all industries and in decision-making.

Based on the results obtained, there is an interest in reducing greenhouse gas emissions among municipal and municipal employees.

At present, however, the resources in the municipality are not sufficient to draw up or implement a climate plan. In future, municipal climate work must take into account the need to be cross-sectoral in order to put the measures into practice and in part the daily lives of all municipal employees.

Keywords: climate law, municipality, climate change

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TEORIA	2
2.1	Ilmastopolitiikka ohjaa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista	2
2.2	Laki ilmastolain muuttamisesta 19.1.2023/108, 14a. §	3
2.3	Miten kasvihuonekaasupäästöjä voidaan vähentää?.....	3
2.4	Ilmastoverkostoista apua ilmastosuunnitelman laadintaan	5
2.5	Kasvihuonekaasupäästöjen määrä Janakkalassa	7
2.6	Nykyiset ilmastotoimenpiteet Janakkalan kunnassa	9
3	TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	10
3.1	Kunnan työntekijöiden ideointityöpajat.....	10
3.2	Ilmastotekokysely Janakkalan kunnan asukkaille	12
4	TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	13
4.1	Kunnan työntekijöiden ideointityöpajojen tulokset.....	13
4.2	Kunnan työntekijöille järjestettyjen ideointityöpajojen tarkastelu.....	13
4.3	Ilmastotekokyselyn tulokset	14
4.4	Ilmastotekokyselyn tulosten tarkastelu	15
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	16
	LÄHTEET.....	18

LIITTEET

Liite 1. Kysely ilmastoteoista Janakkalan kunnan asukkaille

1 JOHDANTO

Ihmisen toiminta, kuten esimerkiksi metsien hakkuut, fossiilisten polttoaineiden käyttö sekä kotieläintuotanto lisäävät kasvihuonekaasupäästöjen määrää ilmakehässä. Kasvihuonekaasupäästöjen lisääntyminen nykyisellään aiheuttaa maapallon keskilämpötilan nousua +0,2 astetta per vuosikymmen. (Euroopan unionin ilmastotoimien pääosasto, s.a.) Näin nopeasti tapahtuva lämpötilan nousu muuttaa maapallon ilmasto-olosuhteita vaarantaen luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemit. Helleaallot, myrskyt, kuivuus ja metsäpalot aiheuttavat vaaran myös ihmisten ruoka- ja vesiturvallisuudelle. Ilmastonmuutosta on hillittävä ja muutokseen on varauduttava tehokkaammin. (Ympäristöministeriö & IPCC, 2022.)

Suomessa sekä Euroopan unionissa on laadittu lainsäädäntöä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja muutokseen varautumiseksi. Sanna Marinin hallitus vuonna 2019 halusi varmistaa, että Suomi saavuttaa sille asetetun hiilineutraaliustavoitteen vuoteen 2035 mennessä ja uudisti ilmastolakia. 1.3.2023 voimaan astuneessa uudistetussa ilmastolaissa kunnilta edellytetään jatkossa ilmastosuunnitelmaa, joka on laadittava tai päivitettävä vähintään kerran valtuustokaudessa.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kevään 2023 aikana, mitä päivitetty ilmastolaki edellyttää Janakkalan kunnalta, koska kunnassa ei ole laadittu ilmastosuunnitelmaa. Haluttiin tietää, mitä tietoja ilmastosuunnitelmassa tulisi esittää, miten kasvihuonekaasupäästöjä voitaisiin vähentää sekä mistä kunta voisi saada tukea suunnitelman laadintaan.

Lisäksi kunnassa haluttiin ottaa selvää, mitkä ovat kunnan kasvihuonekaasupäästöt, minkälaisia ilmastotyötä tukevia toimenpiteitä kunnassa on jo tehty sekä mitä jatkossa voitaisiin tehdä hiilineutraaliustavoitteeseen pääsemiseksi. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mitä ilmastotoimia toimia Janakkalan kunnan asukkaat tekevät tai tekisivät, jos se olisi mahdollista ja kuinka kunta voisi kannustaa heitä ilmastotekoihin.

Työn tilaajana toimi Janakkalan kunta ja tutkimustyön toteuttajana kunnan ympäristöpalveluihin palkattu ympäristötekniikan opiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta.

2 TEORIA

2.1 Ilmastopolitiikka ohjaa hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista

Jotta ilmastonmuutosta voitaisiin hidastaa, on kasvihuonekaasupäästöjen määrää ilmakehässä vähennettävä. Päästöjen vähentämiseksi vuonna 1992 laadittiin YK:n kansainvälinen ilmastopöytäkirja eli Pariisin ilmastopöytäkirja, jonka on ratifioinut 193 eri maata. Vuonna 2015 Pariisin ilmastopöytäkirjaan päivitettiin tavoitteeksi pyrkiä pitämään maapallon keskilämpötilan nousu alle kahdessa asteessa verrattuna esiteolliseen aikaan ja pysäyttää lämpeneminen 1,5 asteeseen. (Euroopan unioni 2023.)

Pariisin sopimuksen lisäksi Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen, että sen jäsenmaat saavuttavat ilmastoneutraaliuden vuoteen 2050 mennessä. Ilmastoneutraalius tarkoittaa sitä, että kasvihuonekaasupäästöjen määrä vähennee jyrkästi ja väistämättömästi syntyville päästöille kehitetään keinoja niiden kompensoimiseksi. Välitavoitteeksi EU on asettanut, että päästöjä tulee vähentää 55 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2021 laadittu eurooppalainen ilmastolaki velvoittaa jokaisen EU-maan sitoutumaan näihin päästövähennystavoitteisiin. (Euroopan unioni 2023.)

Eduskunta laati vuonna 2015 ilmastolain, johon päivitettiin vuonna 2022 Suomelle omat päästövähennystavoitteet. Asetetut tavoitteet ovat kunnianhimoisempia kuin eurooppalaisessa ilmastolaissa asetetut tavoitteet. Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali ja fossiilivapaa yhteiskunta vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteeseen pääsemiseksi päästöjä on vähennettävä vuoden 1990 tasosta -60 % vuoteen 2030 mennessä, -80 % vuoteen 2040 mennessä ja -90 % vuoteen 2050 mennessä. Tämän lisäksi Suomen on noudatettava EU:n ilmastotavoitteita. Ilmastolakia päivitettiin vuonna 2022 niin, että myös kuntien on laadittava omat ilmastosuunnitelmansa kansainvälisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Päivitys astui voimaan 1.3.2023. (Ympäristöministeriö s.a.)

2.2 Laki ilmastolain muuttamisesta 19.1.2023/108, 14a. §

Laki ilmastolain muuttamisesta 19.1.2023/108, 14a. §:n mukaan kuntien on laadittava ilmastosuunnitelma. Kuntien ilmastosuunnitelmien laadinnan tarkoituksena on edistää hallitusohjelman Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -ohjelman strategista kokonaisuutta. (HE 239/2022 vp).

Ilmastosuunnitelman avulla kunta voi vähentää omia kasvihuonekaasupäästöjään ja seurata päästöjen kehitystä. Suunnitelmassa kunnan tulee asettaa päästövähennystavoitteet sekä määritellä toimenpiteet, joilla päästövähennystavoitteisiin päästään. Ilmastotoimenpiteiden lisäksi kunta voi halutessaan lisätä suunnitelmaan myös poistumatavoitteita tai hiilinieluja koskevia toimia. Kullekin toimenpiteelle sovitaan toteutusaikataulu, indikaattorit toteutumisen seurantaan varten sekä vastuutahot. (Ympäristöministeriö 2023.)

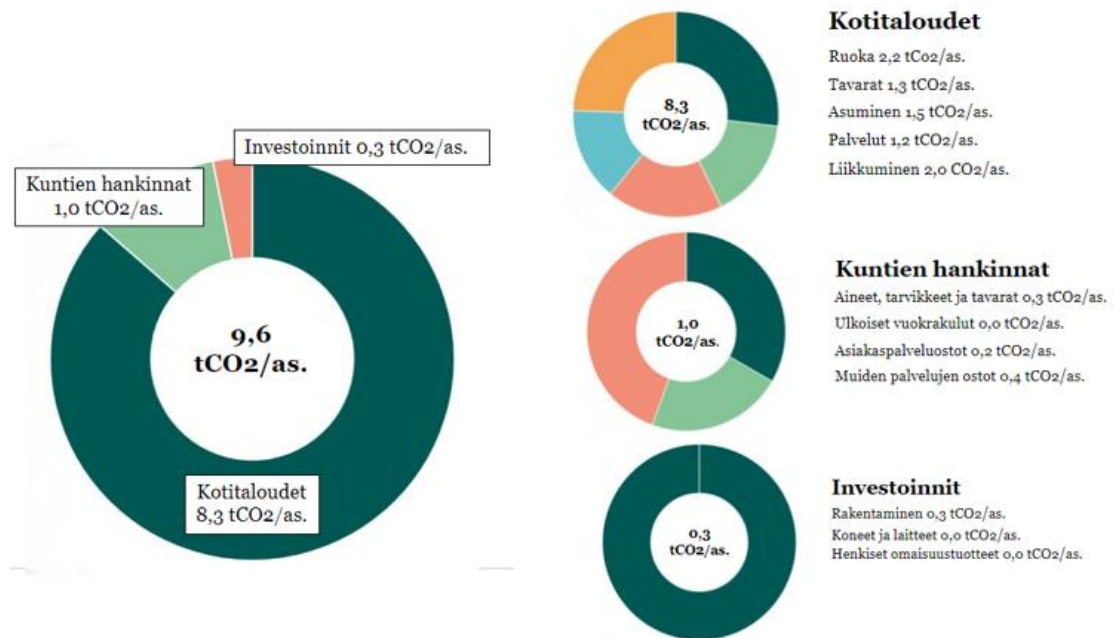
Ensimmäinen ilmastosuunnitelma tulee valmistua valtuustokauden 2025–2029 aikana. Kunnan on hyväksyttävä suunnitelma kunnanvaltuustossa, seurattava sen toteutumista ja päivitettävä sitä vähintään kerran valtuustokaudessa. Suunnitelma tulee ottaa osaksi kuntastrategiaa ja toimintakertomusta. Suunnitelman voi laatia yhteistyössä muiden kuntien kanssa, mutta toimenpiteet on silti laadittava kuntakohtaisesti. Suunnitelma voi olla osa myös esimerkiksi kunnan kestävän kehityksen ohjelmaa, mutta laissa asetetut ehdot suunnitelman sisällöstä tulee täyttyä. (Ympäristöministeriö 2023.)

Mikäli valmista suunnitelmaa ei vielä ole laadittu tai se on vanhentunut, sen laatimiseksi voi hakea Ympäristöministeriön tukea. Tukea suunnitelman laatimiseen tai päivittämiseen on myös tulossa kevään 2023 aikana ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen yhteistyönä laatiman oppaan muodossa. Lisäksi suunnitteilla on ympäristöministeriön järjestämiä koulutustilaisuuksia. (Ympäristöministeriö 2023.)

2.3 Miten kasvihuonekaasupäästöjä voidaan vähentää?

Kuntien päästöistä vain 10 % aiheutuu kuntaorganisaation toiminnasta ja loput 90 % aiheutuu kunnan alueella toimivien yritysten, palveluiden, teollisuuden

sekä yksityisten ihmisten toiminnasta. (HE 239/2022 vp). Kuvassa 1 on esitetty SYKE:n laskemat Janakkalan kunnan kulutusperäiset kasvihuonekaasupäästöt vuodelta 2015.

Kuva 1. Janakkalan kunnan kulutusperäiset kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2015 olivat 9,6 tCO₂/as. (SYKE 2023.) Suurimmat päästöt (8,3 tCO₂/as.) kunnassa aiheutuivat kotitalouksien kulutuksesta. Kuntien hankinnat ja investoinnit olivat kunnan kokonaispäästöistä vain 1,3 tCO₂/as.

Isoissa kaupungeissa mahdollisuudet päästöjen pienentämiseksi paremmat, koska isoissa kaupungeissa kaukolämmön ja joukkoliikenteen määrä ovat usein pienempiä kuntia suurempia, jolloin niihin tehdyillä muutoksilla on näin ollen myös suurempi vaikutus. Toisaalta pienemmät kunnat voivat tehdä yhteistyötä muiden kuntien tai suurempien kaupunkien kanssa. Toimenpiteet kunnissa tulee suunnitella kuntakohtaisesti. (HE 239/2022 vp.)

Kunnilla on tärkeä rooli kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä, sillä kunta voi ohjata kotitalouksien kulutustottumuksia kestävämpään suuntaan yhdyskuntarakenteen suunnittelulla sekä parantamalla kunnan joukkoliikenneyhteyksiä ja kevyen liikenteen väyliä. Kunnan tekemät kaukolämmön polttoainevalinnat vaikuttavat asukkaiden lisäksi myös alueen yritysten hiilijalanjälkeen. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen on yritysten, asukkaiden ja kuntien välistä yhteistyötä. (SYKE 2023.)

Kunta voi vaikuttaa omiin päästöihinsä epäsuorasti mm. kannustamalla alueen yrityksiä ja muita yhteistyökumppaneita erilaisilla ohjauskeinoilla, kuten energiayhtiöitä luopumaan fossiilisten polttoaineiden käytöstä tai ohjeistaa kuntalaisia kulutusvalinnoissa ja jätteiden lajittelussa (HE 239/2022 vp).

Suoria vaikutuskeinoja ovat esimerkiksi kunnan kiinteistöjen lämmitystapa-muutokset ja tilojen yhteiskäytön tehostaminen. Kunnilla on merkittävä rooli alueiden käytön suunnittelussa. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon mm. rakennuskannan älykkyys ja muunneltavuus, varaukset puhtaille teknologioille ja metsä- ja maa-alueiden kyky hiilensidontaan. (HE 239/2022 vp.)

Lisäksi kuntien tulisi ottaa huomioon kuluttamisesta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt huomioimalla ilmastotavoitteet julkisissa hankinnoissa, kuten esimerkiksi suosimalla ilmastoystävällistä ruokaa kunnan ruokapalveluissa (HE 239/2022 vp).

Kuntaliiton tekemän selvityksen mukaan ilmastosuunnitelmissa on edellisten aihealueiden lisäksi laadittu toimenpiteitä ilmastomuutoksen sopeutumiseen, ohjeistuksen ja viestinnän lisäämiseen kuntalaisille sekä ilmastoliiketoiminnan ja kiertotalouden edistämiseen kunnassa (Kuntaliitto 2023).

Kansainvälisen luontopaneelin IPBES (The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services):n arviointiraportin mukaan yli kolmannes maapallon luonnosta tulee tuhoutumaan vuoteen 2050 mennessä. Ympäristöministeriön ylijohtaja Tarja Haarasen (2022) mukaan ilmastomuutosta ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ei voida käsitellä kahtena eri ilmiönä, koska ne ovat niin vahvasti kytköksissä toisiinsa. Tämän vuoksi kunnan työntekijöille järjestetyissä ideointityöpajoissa ja kuntalaiskyselyssä toimenpide-ehdotuksiin otettiin mukaan myös luonnon monimuotoisuus.

2.4 Ilmastoverkostoista apua ilmastosuunnitelman laadintaan

Suomessa on toiminut useamman vuoden ajan useita verkostoja, joiden tavoitteena on tehdä ilmastotyötä ja vähentää kuntien kasvihuonekaasupäästöjä. HINKU (Kohti hiilineutraalia kuntaa) -verkosto on sitoutunut vähentämään

kasvihuonekaasupäästöjään 80 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Verkosto perustettiin vuonna 2008 ja siihen oli vuonna 2021 liittynyt 81 kuntaa ja 5 maakuntaa sekä yrityskumppaneita. (Ympäristöministeriö 2022.)

HINKU-verkoston liittyneet kunnat saavat ohjeistusta asiantuntijoilta kuntien ilmastotyön toteuttamiseen sekä vertaistukea toisilta kunnilta. Verkoston toimintaa ohjaavat mm. Kuntaliitto, ympäristöministeriö, Energiavirasto ja rahoitusta se saa mm. EU:n Canemure (Kohti hiilineutraaleja maakuntia) -hankkeesta. Rahoituksen ja HINKU-kuntien tekemän yhteistyön ansiosta on onnistuttu luomaan koko Suomen kattava alueellinen päästölaskentajärjestelmä aLas sekä päästövähennyskenaariolaskentatyökalu aLasSken. Ilmastolain edellyttämässä ilmastosuunnitelmassa käytetään kuntien päästölaskentamenetelmänä aLas-laskentajärjestelmää. (Ympäristöministeriö 2022.)

FISU (Finnish Sustainable Communities) -kuntaverkosto tavoittelee myös hiilineutraaliutta vuoteen 2050 mennessä, mutta sen tavoitetoimenpiteissä on kiinnitetty erityistä huomiota ilmastoasioiden lisäksi jäteteettömyyteen ja globaalisti kestävään kulutukseen. Tämän verkoston toimintaa ohjaa mm. Kuntaliitto, Sitra, TEM ja YM. Se on perustettu vuonna 2015 ja siinä oli vuonna 2020 mukana 11 eri kuntaa. (Ympäristöministeriö 2022.)

Kuntaliitto on osaltaan edistänyt kuntien ilmastotyötä Ilmastokunnat-toiminnan avulla, jonka tavoitteena on viestiä ja tiedottaa ilmastotyöstä sekä saattaa eri osapuolia yhteen. Toiminnan ohessa on laadittu opas ilmastotyöhön kuntien viranhaltijoille ja päätöksentekijöille sekä järjestetty aiheeseen liittyviä konferensseja ja koulutuksia. (Ympäristöministeriö 2022.)

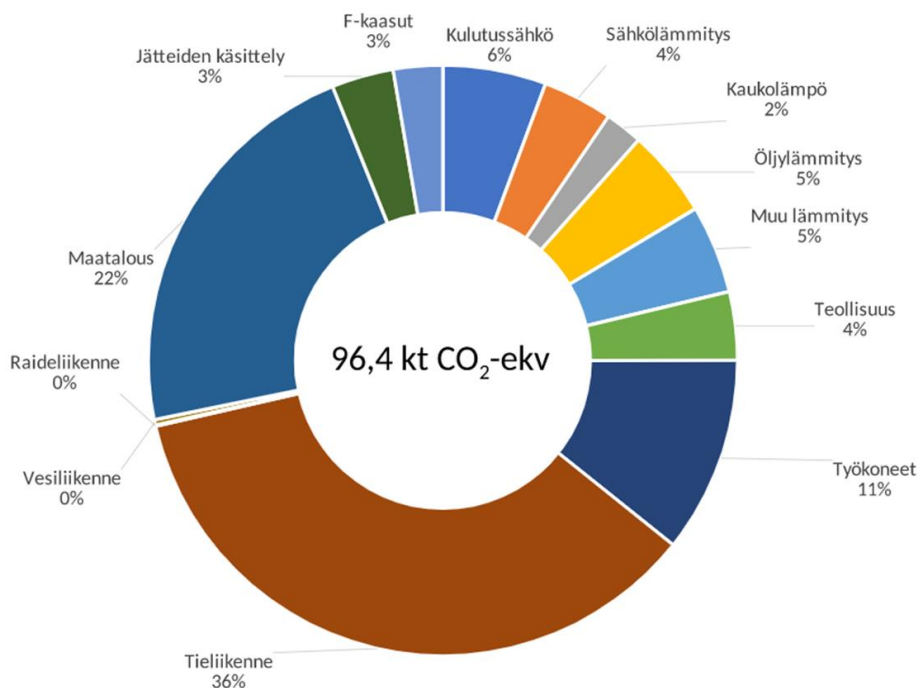
Suomen kuusi suurinta kaupunkia (Helsinki, Espoo, Vantaa, Oulu, Turku ja Tampere) muodostavat 6aika-verkoston, jonka tavoitteena on ilmastotyön lisäksi kehittää kestävä kehityksen mukaisia kaupunkeja sekä osallistua kansainvälisiin ilmastoverkostoihin. Kansainvälisiä ilmastoverkostoja ovat mm. ICLEI-, C40 Cities- ja Global Covenant of Mayors for Climate and Energy -verkostot. (Ympäristöministeriö 2022.)

Useat Suomen maakunnat edistävät kuntien ilmastotyötä laatimalla maakunnille omat ilmastotiekartat. Esimerkiksi Hämeen maakunnassa on laadittu kiertotalouden tiekartta, joka ohjaa Janakkalan ilmastotyötä. (Ympäristöministeriö 2022.)

2.5 Kasvihuonekaasupäästöjen määrä Janakkalassa

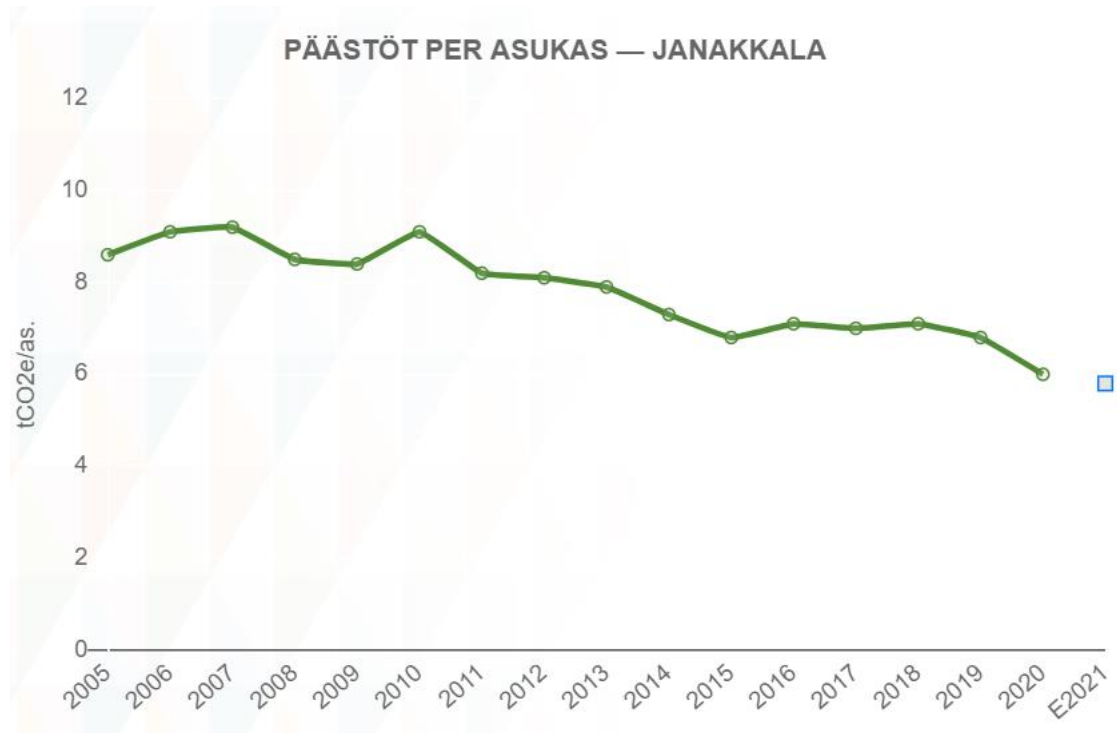
Suomen ympäristökeskuksen mukaan vuonna 2020 Janakkalan kunnan käyttöperusteiset kasvihuonekaasupäästöt olivat yhteensä 96,4 kt CO₂-ekv. Päästöt asukasta kohden olivat 5,9 t CO₂-ekv. Kanta-Hämeen kunnissa asukas-kohtaiset päästöt olivat keskimäärin 5,8 t CO₂-ekv. Päästöt on laskettu Suomen ympäristökeskuksen HINKU-laskentamallilla ilman tuulivoimakompensatiota.

SYKE:n laskelmien mukaan suurimman osan päästöistä Janakkalassa vuonna 2020 muodostivat tieliikenne (36 %), maatalous (22 %) sekä työkoneet (11 %) (kuva 2).

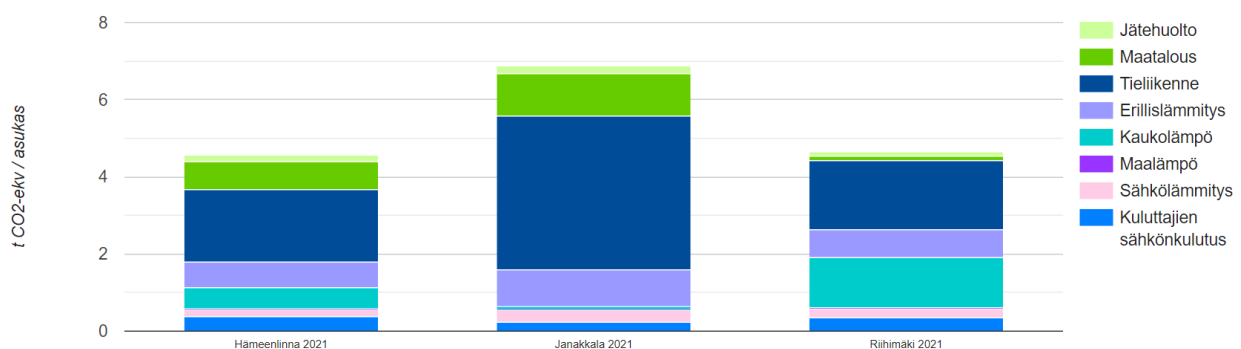
Kuva 2. Janakkalan kunnan käyttöperusteiset kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2020 eri sektoreittain. (SYKE s.a.)

SYKE:n (2022) HINKU-laskelmien mukaan Janakkalan kunnan kokonaispäästöt asukasta kohden olivat hienoisessa laskusuunnassa vuonna 2021 verrattuna vuoteen 2020. Päästöt ovat vähentyneet vuodesta 2005 alkaen (kuva 3).

Kuva 3. Suomen ympäristökeskuksen HINKU-laskelmamenetelmän mukaan lasketut käyttöperusteiset päästöt Janakkalan kunnassa asukasta kohden. (SYKE s.a.) Trendi päästöjen kehityksessä on ollut laskeva.

Kuntien kasvihuonekaasupäästöjä voi vertailla myös Sitowise Oy:n CO₂-raportit-verkkosivustolla. Laskentatulokset eivät juurikaan poikkea Suomen ympäristökeskuksen laskelmista. Sitowise Oy:n laskentamenetelmät on avattu tarkemmin kyseisillä internetsivuilla. Verrattaessa Janakkalan kunnan kokonaispäästöjä naapurikuntien Hämeenlinna ja Riihimäki välillä vuonna 2021, Janakkalan kunnan päästöt (keskellä) ovat vertailukuntia suuremmat (kuva 4).

Kuva 4. Vuonna 2021 Hämeenlinnan kaupungin kokonaispäästöt olivat n. 4,5 t CO₂-ekv/ asukas, Janakkalassa n. 6,9 t CO₂-ekv/asukas ja Riihimäellä n. 4,3 t CO₂-ekv/asukas. (Sitowise Oy 2023.) Janakkalan päästöt verrattuna kahteen naapurikuntaan olivat suuremmat.

2.6 Nykyiset ilmastotoimenpiteet Janakkalan kunnassa

Kunnan työntekijöiden mukaan Janakkalassa ei ilmastotyötä ole tehty kovin aktiivisesti, koska kunnan teknisen toimen työntekijöiden mukaan resurssit eivät ole tällä hetkellä riittävät työn tekemiseen. Pääasiassa ilmastotyötä kunnassa on tehnyt kunnan ympäristöpalveluiden tulosityksikkö, eikä ilmastotyöhön liittyvä tieto liiku tällä hetkellä riittävästi eri yksiköiden välillä. Ilmastosuunnitelman laatiminen ja toimeenpano edellyttäisi siis henkilöresurssien lisäämistä ja poikkihallinnollista yhteistyötä kunnan eri tulosityksiköiden kesken.

Vuosina 2021–2022 kunta osallistui Hämeen ammattikorkeakoulun ja Hämeen Liiton yhteiseen Hämeen ilmastovahti-hankkeeseen, jossa kerättiin haastattelujen avulla tietoja Kanta-Hämeen eri kunnissa toteutuskelpoisista ilmastotoimenpiteistä Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Janakkalan kunnan sivuilla ilmastovahtia ei ole julkaistu, sillä se sisältää ainoastaan hankkeessa opiskelijoiden keräämät ilmastotoimet, joille ei ole määritetty vastuuta-hoja tai seurantaa. (Hämeen liitto 2023.)

Ilmastovahtiin on Janakkalalle kirjattu yhteensä 40 eri toimenpidettä hankkeen aikana Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijoiden toimesta. Suurin osa toimenpiteistä koskee energian tuotantoa ja -kulutusta, mutta toimenpiteitä on laadittu myös mm. kevyen liikenteen parantamiseksi, jätteiden kierrättämiseksi, asukkaiden osallistamiseksi sekä monimuotoisen luonnon ja viihtyisän elinympäristön turvaamiseksi. Vähiten toimenpiteitä on laadittu sopeutumiseen ja varautumiseen, ruoantuotantoon ja kulutukseen sekä veden käyttöön ja luonnonvesiin liittyen. Toisinkuin muut Ilmastovahtiin osallistuvat osapuolet, Janakkala ei ole laatinut lainkaan toimenpiteitä hiilinieluihin, päästöjen kompensointiin, verkostoitumiseen tai sitoutumiseen liittyen. (Hämeen ilmastovahti s.a.) Kunnan teknisen toimen työntekijöiden mukaan toimenpiteille ei ole määritetty vastuuhenkilöitä tai seurantaa eikä niitä otettu käyttöön hankkeen päättymisen jälkeen.

Janakkalan kunnan tekninen toimi on osallistunut myös HÄSPI (Hämeen kuntien ilmastotyön spurtti) -hankkeeseen 2022–2023 välisenä aikana. Hankkeen tavoitteena oli jakaa tietoa ilmastolain edellyttämästä ilmastosuunnitelmasta,

lisätä Hämeen kuntien välistä ilmastoyhteistyötä ja avustaa rahoituksen hake-
misessa. Kunnan teknisen toimen työntekijöiden mukaan kunnan resurssit ei-
vät kuitenkaan hankeaikana riittäneet suunnitelmien laadintaan tai rahoitusha-
kuun valmistautumiseen.

Janakkalan kunnan nykyisessä kuntastrategiassa, vuosille 2022–2025, yhtenä
kolmesta pääteemasta on ”Janakkala on elinvoimainen kunta, jonka ilmapiiri
vahvistaa kiinnostavaa hyvän kierrettä.”, johon liittyväksi tavoitteeksi on ase-
tettu ”Kestävä kehitys on luonteva osa kunnan arkea”. Lisäksi yhtenä kunnan
arvoista on vastuullisuus. (Janakkalan kunta 2022.) Näin ollen kunnan strate-
gia jo tukee jossain määrin ilmastotyötä, vaikkakin jatkossa kunnan ilmasto-
suunnitelma tulee tuoda strategiassa selkeämmin esiin ja siitä tulee raportoida
toimintakertomuksessa, kuten ilmastolaki edellyttää.

3 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä produktiivisessa opinnäytetyössä hyödynnettiin sekä laadullista, että
määrällistä tutkimusmenetelmää. Laadullisena aineistona hyödynnettiin Suo-
men ympäristökeskuksen, Kuntaliiton, ympäristöministeriön, Euroopan unio-
nin, Hallituksen esitystä ilmastolain muutoksesta, HÄSPI- ja Hämeen ilmasto-
vahti-hankkeen tuottamia materiaaleja sekä muiden kuntien ilmastosuunnitel-
mia. Tuoreen kohdekohtaisen tutkimustiedon keräämiseksi tutkimuksessa
hyödynnettiin määrällistä tutkimustapaa pitämällä kunnan työntekijöille ideoin-
tityöpajoja sekä teettämällä janakkalalaisille Webropol-kyselytutkimus.

3.1 Kunnan työntekijöiden ideointityöpajat

Ensimmäisenä kunnan työntekijöitä aktivoivana työvaiheena pidettiin tiedotus-
tilaisuus kunnan johtoryhmälle. Tiedotustilaisuuden tarkoituksena oli perehdyt-
tää sekä motivoida kunnan johto käsiteltävään aiheeseen ja antaa heille mah-
dollisuus kysyä epäselvistä asioista. Tilaisuudessa avattiin ilmastotyöselvityk-
sen taustaa, perusteltiin sen tärkeyttä, kerrottiin Janakkalan kunnan kasvihuo-
nekaasupäästöjen tilanteesta, tehtiin päästövertailua muiden kuntien välillä ja
päätettiin tilaisuus muutamiin esimerkkeihin päästövähennystoimenpiteistä.

Esittelytilaisuuden jälkeen pidettiin ideointityöpajoja ilmastotoimenpiteistä kun-
nan eri tulosyksiköissä tuoreen kohdekohtaisen tutkimustiedon keräämiseksi.

Ideointityöpajat antoivat tärkeää tietoa jo ”kentällä” tehtävistä ilmastotoimenpiteistä ja niihin liittyvistä asenteista suoraan työntekijöiltä. Kun kunnan työntekijät saivat itse osallistua uusien toimenpiteiden ideointiin, he todennäköisesti ymmärsivät paremmin toimenpiteiden merkityksen ja sitä kautta myös sitoutuivat paremmin toimenpiteiden toteuttamiseen.

Ideointityöpajat pidettiin Janakkalan Kunnantalolla kolmena eri työpäivänä. Koska työntekijät olivat kiireisiä ja ilmastoasia heille uusi, päädyttiin pitämään työpajat tunnin pituisina, jotta osallistujia saataisiin osallistumaan tilaisuuteen mahdollisimman monta ja matalalla kynnyksellä. Koska aikaa oli vain tunti, kutsuttiin yhteen työpajaan paikalle vain kaksi eri tulosyksikköä, jotta kaikki osanottajat varmasti pääsisivät ilmaisemaan mielipiteensä rajatun ajan puitteissa.

Työpajat alkoivat vetäjän lyhyellä alustuksella työpajan tavoitteesta ja kunnan kasvihuonekaasupäästöjen tilanteesta. Jotta ”jää” osanottajien välillä saatiin murettua, jokainen osanottaja valitsi vetäjän esittämästä moodikartasta mielialaansa parhaiten kuvaavan hahmon ja esitteli itsensä nimeltä. Esittelykierron jälkeen keskusteltiin avoimesti siitä, mitä ilmastotoimia kunnassa jo tehdään, onko toimissa kehitettävää ja minkälaisia uusia toimenpiteitä voitaisiin tehdä.

Toimenpiteiden ideoinnin tueksi vetäjä laati ja jakoi esimerkkitoimenpiteistä listan työpajaan osallistujille. Listassa oli esimerkkejä ilmastotoimenpiteistä, joita muissa kunnissa oli toteutettu ja joita voitaisiin soveltaa myös Janakkalassa toteutettaviksi. Lähtötietoina toimenpiteiden laadinnassa hyödynnettiin myös SYKE:n kasvihuonekaasupäästöjen laskelmia Janakkalassa vuonna 2020.

Toimenpiteet oli jaoteltu kymmeneen eri aihekategoriaan:

- energiantuotanto- ja kulutus
- liikkuminen ja yhdyskuntarakenne
- kulutus, materiaali ja hankinnat
- ruoantuotanto ja –kulutus
- veden käyttö ja luonnon vedet
- viestintä, koulutus ja osallistaminen
- monimuotoinen luonto ja viihtyisä elinympäristö
- sopeutuminen ja varautuminen
- hiilinielut ja päästöjen kompensointi
- sitoumukset ja verkostoituminen.

Koska kunnassa eri tulosityksiköt ovat vastuussa kunnan eri toiminnoista, työpajoissa käsitellyt aihekategoriat pyrittiin keskittämään aina kunkin tulosityksikön osaamisalueeseen, koska kokousaika oli rajallinen.

Toimenpiteisiin sitouttamiseksi työpajoissa olisi ollut hyvä sopia seurantaindikaattorit, vastuutahot sekä toteutusaikataulu joka toimenpiteelle, kuten ilmastolaki edellyttää, mutta aikaa näiden sopimiseen ei jäänyt. Työpaja päätettiin loppuyhteenvedoon sovituista toimista ja kerrottiin, miten niitä aiotaan viedä jatkossa eteenpäin.

3.2 Ilmastotekokysely Janakkalan kunnan asukkaille

Tuoreen tutkimustiedon keräämiseksi tutkimuksessa hyödynnettiin määrällistä tutkimustapaa teettämällä janakkalaisille kyselytutkimus. Kuntalaiskyselyn tavoitteena oli selvittää, mitä ilmastotoimenpiteitä kuntalaiset jo tekevät ja tekisivät, jos se olisi mahdollista. Tulosten avulla saatiin lisäksi selville, miten kuntalaiset suhtautuvat ilmastotoimenpiteisiin sekä mihin suuntaan kunnan ilmastopolitiikkaa tulisi viedä. Kyselytutkimuksen kysymykset muotoiltiin niin, että niiden avulla voitiin antaa kuntalaisille tietoa eri ilmastotoimenpide-esimerkein siitä, mitä ilmastotekoja he voisivat tehdä, joka voisi osaltaan auttaa heitä muuttamaan omia kulutus- ja käyttäytymismallejaan kestävimiksi.

Kysely toteutettiin anonyyminä Webropol-kyselynä Janakkalan kunnan internetsivuilla 13.3.-31.3.2023. Kyselyyn odotettiin enimmillään sataa vastausta. Alhainen vastausprosentti on huomioitava tulosten luotettavuuden tarkastelussa.

Jotta kyselyyn saataisiin mahdollisimman monta vastausta, kyselyyn vastanneiden yhteystietonsa jättäneiden kesken arvottiin yksi kahden hengen lippupaketti paikalliseen elokuvateatteriin. Kyselyn päätyttyä tuloksista tehtiin lyhyt kooste kunnan internetsivuille, sekä saatuja tuloksia analysoitiin ja verrattiin kunnan työntekijöiden työpajoissa esille tulleisiin toimenpiteisiin.

4 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

4.1 Kunnan työntekijöiden ideointityöpajojen tulokset

Eniten kunnassa on tehty ilmastotoimia energiatehokkuuteen liittyen, joka on todennäköisesti energiakriisin ja Kuntien energiatehokkuussopimuksen ansiota. Kunnassa jo toteutettuja ilmastotyötä tukevia toimenpiteitä työpajoissa tuli esiin yhteensä 27 kappaletta.

Uusissa toimenpide-ehdotuksissa korostui erityisesti jätteiden lajittelun parantaminen, ilmastonäkökulman huomioiminen hankintasopimuksissa, joukko- ja kevyen liikenteen kehittäminen, uusiutuvan energian käytön lisääminen, luonnon monimuotoisuuden vaaliminen sekä Vihreä Lippu -sertifikaatin laajentaminen useampaan kouluun ja päiväkotiin. Uusia toimenpide-ehdotuksia saatiin yhteensä 53 kappaletta.

Kuinka ilmastonmuutokseen sopeudutaan ja varaudutaan nykyisin, ei työpajoissa noussut esille. Uusiksi varautumis- ja sopeutumistoimiksi esitettiin hulevesikartoituksen teettämistä sekä viheralueiden huomioimista nykyistä paremmin kaavoituksessa sekä niiden hoidossa.

4.2 Kunnan työntekijöille järjestettyjen ideointityöpajojen tarkastelu

Työpajat olivat onnistuneita, sillä niiden avulla saatiin selville paljon arvokasta tietoa siitä, että kunnassa tehdään jo toimenpiteitä, joita ei ole välttämättä tiedostettu ilmastotyötä tukeviksi. Työpajoissa tuli hyvin esille uusia ideoita siitä, mitä jatkossa voitaisiin tehdä. Tunti työpajalle oli liian lyhyt aika, sillä keskustelu usein venyi sovitun kokousajan ulkopuolelle.

Jatkoa ajatellen, työpajoja tulisi pitää lisää, joissa voitaisiin tarkemmin sopia toimenpiteille toteutusaikataulu, seurantaindikaattorit sekä vastuuhenkilöt. Voisi myös olla virkistävää ja silmiä avaavaa käydä kaikki kymmenen eri aihekategoriaa kaikkien eri tulosyksiköiden kesken läpi, eikä keskittyä vain oman vastuualueen toimenpiteisiin. Tämä voisi lisätä ymmärrystä siihen, miksi toimenpiteitä tehdään, sitouttaa paremmin toteutukseen ja edistää toimien poik-kihallinnollisuutta. Kokoukset on silti pidettävä riittävän lyhyinä, osallistujia

koskettavina sekä aktivoivina, jotta kiinnostus käsiteltävään aiheeseen saadaan pidettyä yllä.

Toimenpiteet olivat sisällöltään hyviä, mutta veden käyttöön ja luonnonvesiin liittyviä toimenpiteitä olisi voinut kehittää lisää, etenkin kun kunnassa on kunnallinen jätevesien puhdistuslaitos. Oli hyvä, että työpajoissa kiinnitettiin huomiota ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja varautumiseen, vaikka Ilmastolaki ei sitä vaadi. Toimet toisivat todennäköisesti pidemmällä aikavälillä kustannussäästöjä ja lisääisivät kuntalaisten turvallisuutta.

Ilmastolaki ei velvoita kuntia ainakaan toistaiseksi laatimaan hiilidioksidipäästöjä sitovia toimenpiteitä, mutta kyseisiä keinoja olisi mielestäni syytä alkaa selvittää, koska se on olennainen osa hiilineutraaliustavoitetta.

4.3 Ilmastotekokyselyn tulokset

Vastauksia kuntalaisille suunnattuun ilmastotekokyselyyn tuli yhteensä 262 kappaletta. Suurin osa kyselyyn vastanneista oli iältään 25–64-vuotiaita. Kyselyn perusteella janakkalalaiset tekevät arjessaan kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä toimia ja kiinnostusta lisätoimenpiteiden toteuttamiselle ilmeni. Suurimpana esteenä toimien toteuttamiselle pidettiin heikkoa taloudellista tilannetta, koska esimerkiksi aurinkopaneeleiden hankinta tai lähiruoan suosiminen koettiin arvokkaiksi hankinnoiksi. Ilmastotekokysely kokonaisuudessaan kysymyksineen ja vastauksineen on liitteessä 1.

Kuntalaisten toteuttamista ilmastoteoista nousi eniten esiin veden ja sähkön käytön vähentäminen, asunnon lämmitysmuodon vaihtaminen, ulkomaan matkailun vähentäminen, jätteiden lajittelu, ruokajätteen syntymisen minimointi sekä pölyttäjäystävällisten kasvien istutus.

Ilmastonmuutokseen sopeutuvana toimena vastaajien keskuudessa korostui varautuminen talvikauden liukkauteen. Verrattuna muihin kyselyn kysymyksiin tämä kysymys oli saanut vähiten vapaamuotoisia vastauksia eikä vastaajista (27,1 %) ollut tehnyt lainkaan ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia.

Kuntalaiset toivoivat, että heille annettaisiin kunnan toimesta enemmän taloudellisia kannustimia, jotta he voisivat tehdä nykyistä enemmän omassa arjessaan kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä toimia. Vastaajista vain (9,2 %) oli sitä mieltä, ettei kunnan tarvitse mitenkään kannustaa tai auttaa asukkaita tekemään ilmastotekoja.

Kunnalta toivottiin muun muassa joukkoliikenteen kehittämistä toimivammaksi kunnan sisällä sekä naapurikuntien välillä, kevyen liikenteen toimivuuden ja turvallisuuden parantamista, ilmastotyöhön liittyvä tiedotuksen lisäämistä kunnan toimesta, kunnan kiinteistöjen ja haja-asutusalueiden jätteiden lajittelun parantamista ja kasvisruokailun lisäämistä. Kuntalaisten ehdotuksia kunnan uusiksi ilmastotoimenpiteiksi kertyi yhteensä 38 kappaletta.

Osa vastaajista oli tyytymättömiä, epäili ilmastotoimenpiteiden järkevyyttä, kustannuksia ja sitä, onko toimilla oikeasti merkitystä. Suurin osa saadusta palautteesta oli myönteistä, jossa ilmeni vahvasti toiveikkuus siitä, että kunta ryhtyisi ilmastotoimiin positiivisessa hengessä. Pidettiin tärkeänä, että kunta toimisi hyvänä esimerkkinä huomioimalla ilmastoasiat ja ympäristön tilan kaikilla toimialoilla sekä päätöksenteossa.

4.4 Ilmastotekokyselyn tulosten tarkastelu

Vastauksia kyselyyn tuli tuplasti odotettua enemmän, joka lisäsi kyselyn tulosten luotettavuutta. Saatuja tuloksia voidaan pitää suhteellisen kattavina, vaikka kaikkia kunnan asukkaita tai ikäryhmiä ei kyselyllä päästy tavoittamaan.

Sähkön ja ruoan hinta on kuluneen vuoden aikana ollut korkealla, joka on osaltaan ohjannut ja pakottanut kuluttajia vähentämään kulutusta ja ruokahävikin määrää. Ulkomaan matkailun vähenemistä voi selittää heikentynyt taloustilanne, jolloin kaikilla ei ole entiseen tapaan varaa matkusteluun. Jätteiden lajittelu erottui positiivisesti kyselyn tuloksissa niin tehdyissä toimenpiteissä kuin myös kehittämissuhteissa. Ehkä tieto lajittelun tärkeydestä on saavuttanut kuluttajat ja lajittelu koetaan arjen helppona keinona torjua ilmastomuutosta? Luonnon monimuotoisuutta tukevat pölyttäjätasvälliset kasvit

aiheuttivat kyselyn tulosten perusteella ristiriitaisia tunteita. Pölyttäjäystävällisiä kasveja kyselyn mukaan istutetaan, mutta samaan aikaan myös suuri osa vastaajista ei ole lisännyt piha-alueella niittyalueiden määrää. Onko kyse siis siitä, että halutaan tarjota pölyttäjille vain ihmisten silmää miellyttäviä kasveja?

Kyselyn loppupäässä ilmastonmuutoksen liittyvät sopeutumistoimet saivat vähän vastauksia niin toteutettujen toimenpiteiden kuin vapaamuotoisten vastausten osalta. Ehkä tämä aihealue oli vastaajille hieman tuntemattomampi eikä niin konkreettisesti arjessa vielä esillä, vaikka hellejaksoja on ollut ja talven jäätymis-sulamissyklit ovat selvästi talven 2023 aikana tihtyneet. Sopeutumistoimista ei ole puhuttu julkisuudessa myöskään yhtä paljon kuin ilmastonmuutokseen liittyvistä torjuntatoimista.

Jatkoa ajatellen kuntalaiset toivoivat kunnalta, että heille annettaisiin taloudellisia kannustimia, jotta he voisivat tehdä nykyistä enemmän omassa arjessaan kasvihuonekaasupäästöjä vähentäviä toimia. Tämä keino varmasti edesauttaisi muutoksen toteutumista, sillä taloudellinen tilanne korostui vastauksissa, kun kysyttiin esteitä toimenpiteiden toteuttamiselle.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn tilaaja sai selville, mitä päivitetty ilmastolaki edellyttää kunnalta, mitä ilmastosuunnitelman tulee pitää sisällään ja mistä tukea laadintaan voi tarvittaessa saada. Työssä selvitettiin kunnan käyttö- ja kulutusperusteisten kasvihuonekaasujen määrä ja verrattiin niiden määrää kahteen suurimpaan naapurikuntaan. Vaikka päästöjen määrä tilastojen mukaan kunnassa on laskusuunnassa, tulisi päästöjä silti vähentää vielä reilusti, jotta hiilineutraaliustavoite vuoteen 2035 saavutetaan. Keinoja vähentämiseksi on olemassa. Lisäksi selvisi, mitä toimia ilmastotoimenpiteitä kunnassa on jo tehty ja mitä jatkossa voitaisiin tehdä. Kuntalaiskyselyn avulla saatiin selville kuntalaisten tekemät ilmastotoimenpiteet ja toive siitä, mitä he odottavat kunnan tekevän asian eteen.

Tutkimuksen tulosten perusteella kunnassa ei tällä hetkellä ole ilmastolain vaatimuksia täyttävää ilmastosuunnitelmaa eikä riittävästi henkilöresursseja

suunnitelman laadintaan tai toimeenpanoon. Jatkoa ajatellen Janakkalan kunnan tulisi hakea ympäristöministeriöstä taloudellista avustusta ilmastosuunnitelman laadintaan ja toimeenpanoon. Ilmastotyön päävastuun pitäminen kunnan ympäristöpalveluilla on suositeltavaa, mutta kuntaan olisi syytä perustaa ilmastotyöryhmä, jossa olisi mukana vähintään yksi henkilö jokaisesta kunnan eri tulosyksiköstä. Näin työstä saataisiin poikkihallinnollisempaa ja työ paremmin integroitua osaksi jokaisen kunnan työntekijän arkea.

Tämän selvityksen pohjalta on Janakkalan hyvä lähteä laatimaan kohti omaa ilmastosuunnitelmaansa ja rahoitusta sen toimenpiteiden toteutukselle.

LÄHTEET

Attenborough, D. 2020. Yksi elämä, yksi planeetta: näkemys ihmeellisen maailmamme tulevaisuudesta. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Hämeen ilmastovahti. 2023. Hämeen liitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 8.3.2023. Saatavissa: <https://www.hameenliitto.fi/hameen-ilmastovahti/> [viitattu 31.3.2023].

Hämeen ilmastovahti: Janakkalan toimenpiteet s.a. Hämeen liitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://hameenilmastovahti.fi/actions?responsible_party=589 [viitattu 31.3.2023].

Haaranen, T. 2022. Näkökulma: Luontokato voidaan ratkaista. Ympäristöministeriö. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.12.2022. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/luontokato-voidaan-ratkaista> [viitattu 31.3.2023].

Ilmastonmuutos. 2023. Kuntaliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.02.2023. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/yhdyskunnat-ja-ymparisto/ymparisto/ilmastonmuutos> [viitattu 31.3.2023].

Ilmastonmuutos, hyvinvointi ja kuntatalous. Opas päätöksentekijöille ja valmistelijoille. 2012. Kuntaliitto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2012/1464-ilmastonmuutos-hyvinvointi-ja-kuntatalous-opas-paatoksentekijoille-ja> [viitattu 31.3.2023].

Ilmastonmuutos – Mitä EU tekee? 2023. Euroopan Unioni. WWW-dokumentti. Päivitetty 07.02.2023. Saatavissa: <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/climate-change/> [viitattu 31.3.2023].

Ilmastolain uudistus s.a. Ympäristöministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://ym.fi/ilmastolain-uudistus> [viitattu 31.3.2023].

IPCC:n 6. arviointiraportin osaraportin 1 infograafit kuvaavat ilmastonmuutoksen luonnontieteellistä taustaa. 2022. Ilmasto-opas.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ipccn-6-arviointiraportin-osaraportin-1-infograafit-kuvaavat-ilmastonmuutoksen-luonnontieteellista-taustaa> [viitattu 31.3.2023].

IPCC:n raportti: Nyt tehtävät päätökset vaikuttavat tuhansia vuosia – ilmastonmuutoksen haasteisiin mahdollista vastata nopeilla ja laajoilla toimilla. 2023. Valtioneuvosto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/ipcc-n-raportti-nyt-tehtavat-paatokset-vaikuttava-tuhansia-vuosia-ilmastonmuutoksen-haasteisiin-mahdollista-vastata-nopeilla-ja-laajoilla-toimilla> [viitattu 31.3.2023].

Sitran lausunto ilmastolain muuttamisesta. 2022. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (Sitra). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/artikkelit/sitran-lausunto-ilmastolain-muuttamisesta/> [viitattu 31.3.2023].

Strategia. 2022. Janakkalan kunta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.janakkala.fi/kunta-ja-paatoksenteko/strategia-ja-kehittaminen/strategia/> [viitattu 31.3.2023].

Sopimukset ohjaavat kansainvälistä ilmastopolitiikkaa. 2022. Ilmasto-opas.fi. WWW-dokumentti. Päivitetty 21.6.2022. Saatavissa: <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/sopimukset-ohjaavat-kansainvalista-ilmastopolitiikkaa> [viitattu 31.3.2023].

Suomen ilmasto on lämmennyt. 2020. Ilmasto-opas.fi. WWW-dokumentti. Päivitetty 29.10.2020. Saatavissa: <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/suomen-ilmasto-on-lammennyt> [viitattu 31.3.2023].

Kunnan ilmastosuunnitelman toteuttamisvaihtoehdot ilmastolaissa. 2022. Ympäristöministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163857/YM_2022_5.pdf?sequence=1 [viitattu 31.3.2023].

Kuntien ja alueiden kulutusperusteiset kasvihuonekaasupäästöt. 2023. Suomen ympäristökeskus. WWW-dokumentti. Päivitetty 03.03.2023. Saatavissa: https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kulutusperusteiset_kasvihuonekaasupaastot [viitattu 31.3.2023].

Kuntien ja alueiden käyttöperusteiset kasvihuonekaasupäästöt. 2022. Suomen ympäristökeskus. WWW-dokumentti. Päivitetty 30.01.2023. Saatavissa: https://hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ja_indikaattorit/Kuntien_ja_alueiden_kayttoperusteiset_kasvihuonekaasupaastot [viitattu 31.3.2023].

Laane, T. 2022. Säällisiä ajatuksia — Myötätuntoinen katse ja muut ilmastotekni. Helsinki: Kirjapaja.

Laki ilmastolain muuttamisesta 19.1.2023/108.

KUVALUETTELO

Kuva 1. Janakkalan kunnan kulutusperäiset kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2015 olivat 9,6 tCO₂/as. Suomen ympäristökeskus. 2023. Saatavissa: <https://kulutus.hiilineutraalisuomi.fi/> [viitattu 31.3.2023].

Kuva 2. Janakkalan kunnan käyttöperusteiset kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2020 eri sektoreittain. Suomen ympäristökeskus s.a. Saatavissa: <https://kulutus.hiilineutraalisuomi.fi/> [viitattu 31.3.2023].

Kuva 3. Suomen ympäristökeskuksen HINKU-laskelmamenetelmän mukaan lasketut käyttöperusteiset päästöt Janakkalan kunnassa asukasta kohden. Suomen ympäristökeskus s.a. Saatavissa: <https://kulutus.hiilineutraalisuomi.fi/> [viitattu 31.3.2023].

Kuva 4. Vuonna 2021 Hämeenlinnan kaupungin kokonaispäästöt olivat n. 4,5 t CO₂-ekv/ asukas, Janakkalassa n. 6,9 t CO₂-ekv/asukas ja Riihimäellä n. 4,3 t CO₂-ekv/asukas. Sitowise. 2023. Saatavissa: <https://co2.sitowise.com/CO2tilastot/index.php> [viitattu 31.3.2023].

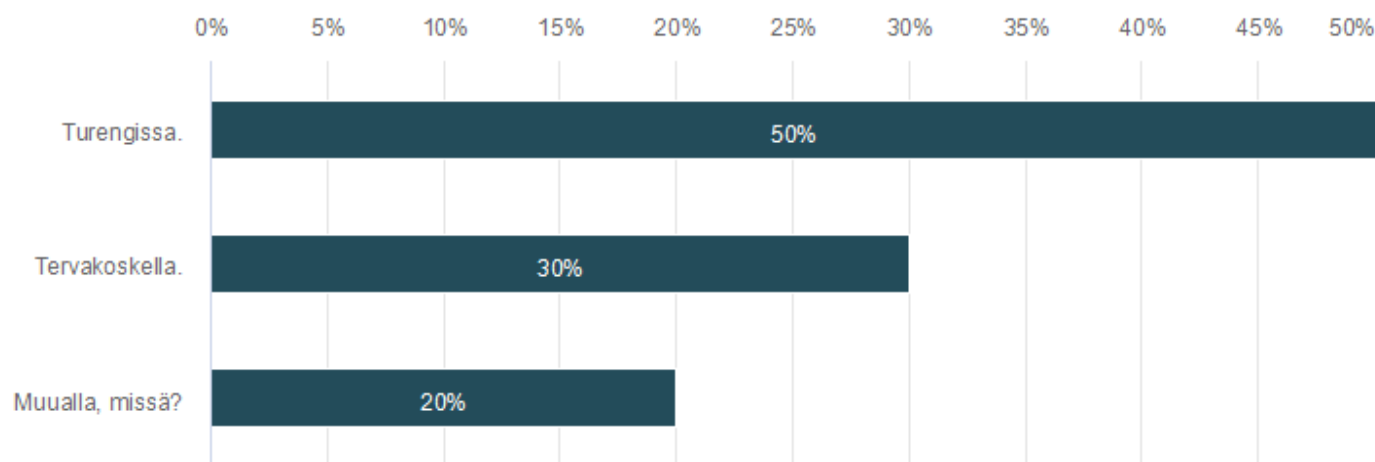
Kysely ilmastoteoista Janakkalan kunnan asukkaille

Tulokset

Vastaajien kokonaismäärä: 262

1. Missä asut?

Vastaajien määrä: 262

	n	Prosentti
Turengissa.	130	49.6%
Tervakoskella.	79	30.2%
Muualla, missä?	53	20.2%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

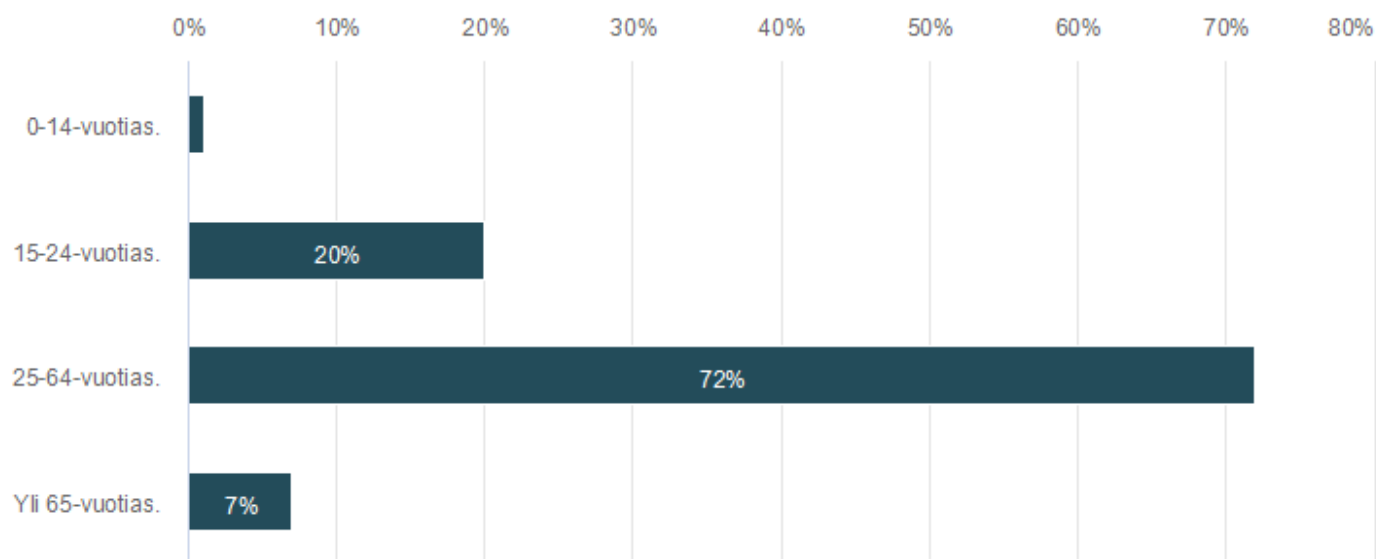
Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muualla, missä?	Lappeenranta
Muualla, missä?	Mikkeli
Muualla, missä?	Tarinmaa
Muualla, missä?	Hämeenlinnassa
Muualla, missä?	Tarinmaa
Muualla, missä?	mikkeli
Muualla, missä?	Jalasjärvi
Muualla, missä?	oulu
Muualla, missä?	Hämeenlinna

Muualla, missä?	Laukaa
Muualla, missä?	kuopiossa
Muualla, missä?	Helsinki
Muualla, missä?	Ryttylä
Muualla, missä?	Leppäkoski
Muualla, missä?	Virala
Muualla, missä?	Rehakassa
Muualla, missä?	Virala
Muualla, missä?	Leppäkoski
Muualla, missä?	Jokimaalla
Muualla, missä?	Leppäkoskella
Muualla, missä?	Tarinmaa
Muualla, missä?	Hausjärvellä
Muualla, missä?	Hyvikkälä
Muualla, missä?	Mallinkaisilla
Muualla, missä?	Koljala
Muualla, missä?	Kko
Muualla, missä?	Harviala
Muualla, missä?	Tanttalassa
Muualla, missä?	Virala
Muualla, missä?	Virala
Muualla, missä?	Punkka
Muualla, missä?	Kiipulassa
Muualla, missä?	Leppäkoskella
Muualla, missä?	Saloisilla
Muualla, missä?	Tammela
Muualla, missä?	Leppäkoskella
Muualla, missä?	Ryttylässä
Muualla, missä?	Hyvikkälässä
Muualla, missä?	Riihimäellä
Muualla, missä?	Leppäkoski
Muualla, missä?	Hml
Muualla, missä?	Hämeenlinnassa

Muualla, missä?	Harvialassa
Muualla, missä?	Leppäkoski
Muualla, missä?	Harvialassa
Muualla, missä?	Launonen
Muualla, missä?	Vähikkälä
Muualla, missä?	Hämeenlinna
Muualla, missä?	Janakkala kk
Muualla, missä?	Kiipulassa
Muualla, missä?	Jyväskylä

2. Minkä ikäinen olet?

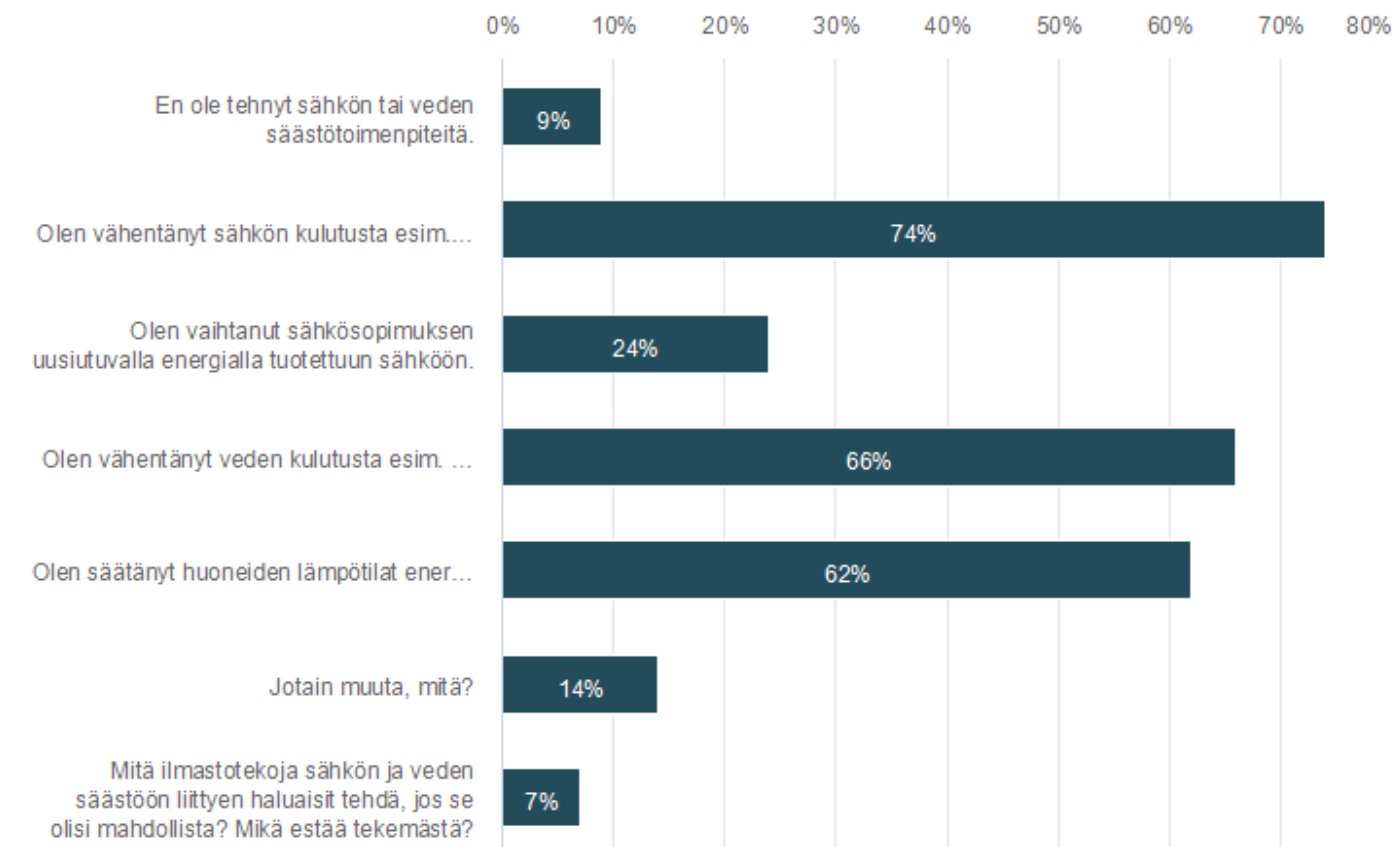
Vastaajien määrä: 262

	n	Prosentti
0-14-vuotias.	2	0.8%
15-24-vuotias.	52	19.8%
25-64-vuotias.	188	71.8%
Yli 65-vuotias.	20	7.6%

3. Millaisia ilmastotekoja olet tehnyt sähkön ja veden säästämiseksi? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 673

	n	Prosentti
En ole tehnyt sähkön tai veden säästötoimenpiteitä.	24	9.2%
Olen vähentänyt sähkön kulutusta esim. energiatehokkaammilla laitteilla ja sammuttamalla laitteet siksi aikaa, kun ne eivät ole käytössä.	195	74.4%
Olen vaihtanut sähkösopimuksen uusiutuvalla energialla tuotettuun sähkөөn.	62	23.7%
Olen vähentänyt veden kulutusta esim. pesemällä tiskiä ja pyykkiä täysillä koneellisilla sekä suljen hanan suihkussa peseytymisen ajaksi.	174	66.4%
Olen säätänyt huoneiden lämpötilat energiataloudellisiksi (oleskelutiloissa +20–21 °C, makuuhuoneissa +18–20 °C ja varastoissa +12 °C).	162	61.8%
Jotain muuta, mitä?	37	14.1%
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	19	7.3%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti

Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin muuttaa lämmitysjärjestelmän ja hankkia energiatehokkaammat kodinkoneet, mutta heikko rahatilanne estää minua.
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ydinvoimala Janakkalaan
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Autottomuus olisi hienoa, nyt se ei vain onnistu maalaiskunnassa
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ei rivitalossa pysty vaikuttamaan juurikaan yleisiin kulutuksiin
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostaisin aurinkopaneelit
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Elää ilman autoa, välimatkat haastavat ilman autoa
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelien hankkimisen
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Hankkia aurinkopaneelit, kustannuskysymys. Käydä harvemmin suihkussa, ei mahdollista
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin muuttaa talon lämmitysmuodon (täyssähkö) vähemmän sähköriippuvaiseksi tai hankkia sähköä esim. aurinkopaneeleilla. Taloudellinen tilanne estää tämän.
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kaupunkien turhat valoshowt lakkauttaisin. Kaupunkien rakennusten valaisun myös lakkauttaisin.
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Lämmittää maalämmöllä ja aurinkopaneeleilla. Ei ole varaa asentuttaa sellaisia.
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kiinassa ja muissa kehitysmaissa ei ole mitään ilmasto toimenpiteitä vaan kaikkea poltetaan tämän maan

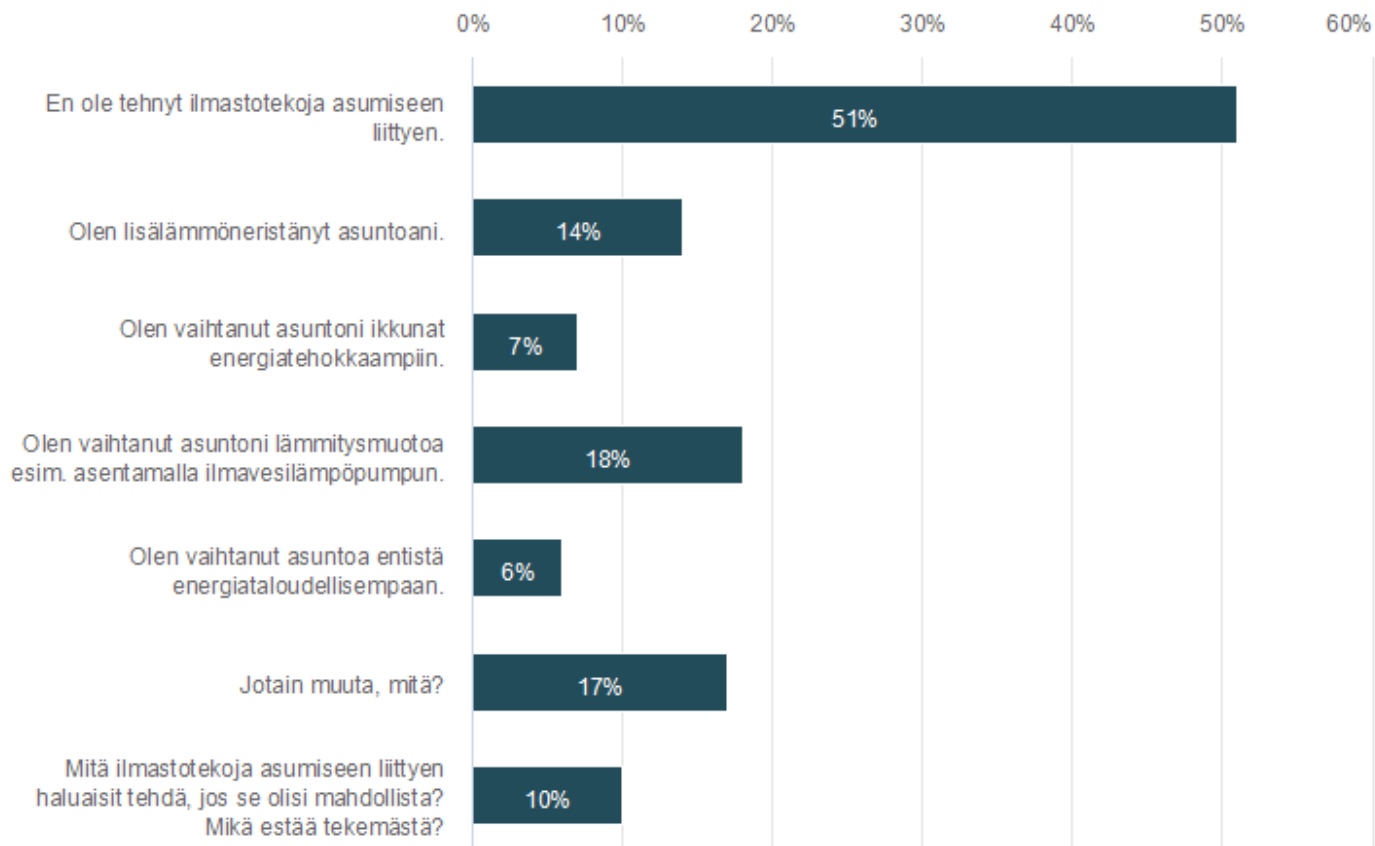
olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	kansalaisia kuritetaan sitten kalliilla energialla että maailma pelastuisi täysin järjetöntä.n
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit, hinta este
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Keittiöremontin yhteydessä tarkoitus vaihtaa energiatehokkaampiin laitteisiin, mutta remonttiin ei vielä varaa.
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Muu kuin vesivessa tai wc huihteluveden ohjaus muusta kuin juomavedestä
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sadeveden keräys kasteluvedeksi - nättiä halpaa ratkaisua ei ole tullut vastaan ja mahdollisien lupamenettelyiden kartoitus tuntuu työläältä
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vaihtaa perheen autot, mutta sähköautot ovat aivan liian kalliita. Aurinkopaneelit suunnitteilla autokatokseen.
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Maalämpö, talous
Mitä ilmastotekoja sähkön ja veden säästöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit katolle, mutta varallisuus ei riitä.
Jotain muuta, mitä?	Käytän viileämpää vettä
Jotain muuta, mitä?	Pakon edestä vähentänyt sähkö/veden kulutusta, koska se maksaa niin paljon, muuten en tekisi mitään jos sähkö maksaisi saman verran kuin ennen
Jotain muuta, mitä?	Olen alentanut kotini lämpötilan esitettyjä lukemia alemmaksi. Olen vähentänyt saunomista. Syynä on kylläkin rahapula eikä ilmasto.
Jotain muuta, mitä?	Jo vuosikausia käyttänyt pelkkää ydinvoimalla tuotettua sähköä.
Jotain muuta, mitä?	Hankkinut aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Oman kaivoveden säästämiseksi lasken putkista kylmänkin veden talteen jos odottelen lämpimän veden tuloa.
Jotain muuta, mitä?	Jätin saunavuoron pois
Jotain muuta, mitä?	Vegaanius, ekologinen ruokavalio, vaateostokset, yms ottavat kaikki huomioon ilmaston
Jotain muuta, mitä?	säästän vettä, lajittelen roskat

Jotain muuta, mitä?	asentanut aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Huonelämpö on jo laskettu aiemmin ja alemmaksi.
Jotain muuta, mitä?	Vaihtanut öljy lämmityksen vesiilmalämpöpumppuun.
Jotain muuta, mitä?	Mm aurinkopaneelit katolla.
Jotain muuta, mitä?	Sauna lämmitetty vain kerran viikossa, nopeat suihkut - ei lutrausta, hana sammutetaan siksi ajaksi kun saippuaa hierotaan käsiin
Jotain muuta, mitä?	vähemmän saunassa käyntiä
Jotain muuta, mitä?	Kylmiin suihkuihin totuttelu.
Jotain muuta, mitä?	Käytän turvallista ja ekologista ydinvoimaa
Jotain muuta, mitä?	Käytän usein puuhellaa ja -uunia
Jotain muuta, mitä?	kerään sadevettä kesällä kasvimaan kasteluun
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Aurinko paneelit, puulämmitys
Jotain muuta, mitä?	Asennettu aurinkopaneelit.
Jotain muuta, mitä?	Pyöräily
Jotain muuta, mitä?	Kesämökillä ei ole ollut talvea perus lämpöä päällä.
Jotain muuta, mitä?	Asentanut aurinkopaneelit.
Jotain muuta, mitä?	Olen vähentänyt sähkön kulutustani
Jotain muuta, mitä?	emme pidä juurikaan valoja päällä ja sammutamme ne heti huoneesta lähdettyämme, vähemmälläkin valoilla näkee
Jotain muuta, mitä?	Polttopuut
Jotain muuta, mitä?	Huoneiden lämpötilat on säädetty +15 koko talossa, koska pattereita ei pysty säätämään kun viessmannin paska laitteisto
Jotain muuta, mitä?	Vaihtanut öljylämmityksen vesi-ilmalämpöpumppuun.
Jotain muuta, mitä?	Olen aina käyttänyt taloudellisesti, ei mitään uusia tekoja ole tarvinnut
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit talon katolla.
Jotain muuta, mitä?	Hankkinut kompostorin
Jotain muuta, mitä?	Käymme suihkussa kahdesti viikossa, tarkistanut että laitteet ovat energiapihejä, osa huoneista pimeinä eli vain niissä valo missä ollaan ja lattialämmitys vessasta kokonaan pois
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Käytän ainoastaan puuhellaa ja pönttöuuneja ruoanvalmistukseen.

Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit omalle katolle, 5,1 kw.

4. Mitä ilmastotoikoja olet tehnyt asumiseen liittyen? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 324

	n	Prosentti
En ole tehnyt ilmastotoikoja asumiseen liittyen.	134	51.1%
Olen lisälämmöneristänyt asuntoani.	36	13.7%
Olen vaihtanut asuntoani ikkunat energiatehokkaampiin.	19	7.3%
Olen vaihtanut asuntoani lämmitysmuotoa esim. asentamalla ilmavesilämpöpumpun.	48	18.3%
Olen vaihtanut asuntoa entistä energiataloudellisempaan.	15	5.7%
Jotain muuta, mitä?	45	17.2%
Mitä ilmastotoikoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	27	10.3%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta, mitä?	Ilmalämpöpumppu

Jotain muuta, mitä?	Uusi olko-ovi ja sekin vain kalliin sähkön takia, ettei lämpö karkaisi vanhan oven takia
Jotain muuta, mitä?	Ilmalämpöpummu
Jotain muuta, mitä?	Vaihdoin vanhat suorasähköpatterit ilmalämpöpumppuun
Jotain muuta, mitä?	Talo lämpiää maalämmöllä ja katolla on aurinkokeräimet jotka lämmittää käyttöveden keväisin ja kesäisin.
Jotain muuta, mitä?	valaisimiin vaihdettu led lamput
Jotain muuta, mitä?	Vaihtanut ovet, etenkin varaston ovi vuosi pahasti/oli väljä.
Jotain muuta, mitä?	Piippujen nuohous.
Jotain muuta, mitä?	Talo remontoitiin jo 15-10 vuotta sitten ikkunoin ja eristein.
Jotain muuta, mitä?	ikkunoiden tiiviisteiden uusiminen, asun kerrostalossa
Jotain muuta, mitä?	Asennettu ikkunaverhot
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopanelit
Jotain muuta, mitä?	Huonelämpötila pidetty maltillisena
Jotain muuta, mitä?	Poisimme yhden lämminvesivaraajan 300l käytöstä
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	ilmalämpöpumppu
Jotain muuta, mitä?	Talomme on jo valmiiksi energialuokkaa B, joten ei ole tarvinnut muutoksia.
Jotain muuta, mitä?	Ei lasketa varmaan ilmastoteoksi, mutta lämmitämme takan aina kun pyykkiä kuivataan
Jotain muuta, mitä?	Olen säätänyt lämpötilan alhaisemmaksi
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Kiinnitän huomion takka ja kiuaspuiden puhtaaseen palamiseen, kuivat puut, oikea sytytys.
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Asunnosta on tehty energiatehokas jo rakennusvaiheessa. Lajittelen jätteet ja toimitan ne keräyspisteisiin.
Jotain muuta, mitä?	ilmalämpöpumppu kotona ja autotallissa
Jotain muuta, mitä?	Ilmalämpöpumppu on asennettu
Jotain muuta, mitä?	Asentanut aurinkopaneelit.
Jotain muuta, mitä?	En minä ole tehnyt, mutta isä on hankkinut maalämmön ja aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Rakensin A energialuokan talon
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit pienentämään ulkoista sähköriippuvuutta
Jotain muuta, mitä?	Parempi eristys sokkelissa. Ilmanvaihdon säädön optimointi.

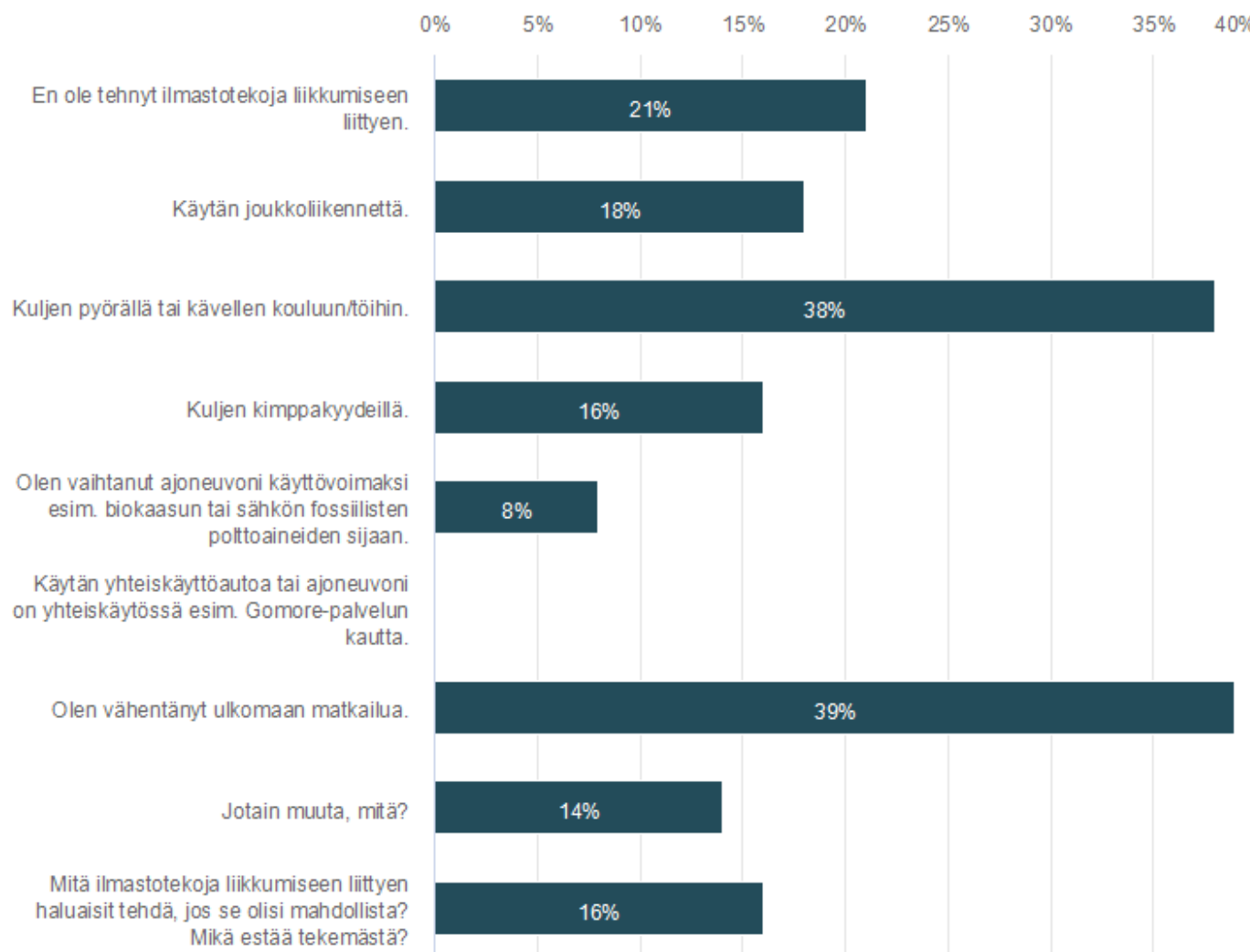
Jotain muuta, mitä?	Ilmalämpöpumpun uusiminen
Jotain muuta, mitä?	Asun vuokralla talossa uudet ikkunat ja kaukolämpö itse ei voi kauheesti vaikuttaa.
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit, pellettitakka
Jotain muuta, mitä?	26 aurinkopaneelia
Jotain muuta, mitä?	Maalämpö ja aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Lämmittänyt takkaa
Jotain muuta, mitä?	Taloa ostaessa maalämpö olo tärkeä, samoin erikseen olevat tilat joissa voi säätää lämpöä
Jotain muuta, mitä?	Asentanut ilmalämpöpumpun tehostamaan lämmitystä
Jotain muuta, mitä?	Energiatehokas talo, rakennettu 2020
Jotain muuta, mitä?	varaston lämpötilaa alemmaksi
Jotain muuta, mitä?	Aurinkopaneelit
Jotain muuta, mitä?	Taloyhtiö vaihtoi lämmityksen maalämpöön
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Remontoisin koko taloni, eristäisin paremmin ja muuttaisin lämmitysjärjestelmän jos olisi rahaa. Käyttäisin enemmän ilmalämpöpumpua jos sähkö olisi halvempaa. Asentaisin aurinkopaneelit jos olisi rahaa.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vaihtaisin ikkunat. Taloyhtiö ei ole samaa mieltä
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Lisätä eristettä välikatolle. Tällä hetkellä hinta suurin este.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	ilp jos olisi varaa
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kaikki kiinnostaa, mutta asumme vuokralla
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kuivakäymälä, vesikiertotakka/ puuhella. Kumpikaan ei ole ajankohtainen, koska talo oli vasta remontoitu, kun muutin tähän. Kun remontit tulevat ajankohtaisia, tulen tekemään muutoksia
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Hankkisin aurinkopaneelit, mutta kattoa varjostaa puut, jotka eivät ole omistuksessani.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se	Maalämpö ja aurinkopaneelit toivelistalla. Raha on esteenä.

olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit, liian kallis
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit ja lisäeristystä välikatolle. Rahan ja tulojen puute.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit, mutta ei varaa niihin.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	asentaa aurinkopaneelit/ muuttaa lämmitysjärjestelmää vähemmän sähköriippuvaiseksi. Taloudellinen tilanne estää tämän.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ikkunoiden vaihtaminen energiatehokkaampiin olisi oikein tervetullut uudistus nykyisten vetoisien ikkunoiden tilalle. Mutta kun asun vuokralla, en voi itse asiaan vaikuttaa.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Tulen lisäeristämään, tiivistämään ikkunoita ja lisäämään puun käyttöä. En ole vielä ehtinyt muuton jälkeen tekemään.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vaihtaa ovet ja ikkunat energiatehokkaampiin, tila on museoviraston suojelema, joten ulkomuodossa tehtävät muutokset ovat haastavia.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin vaihtaa lämmitysmuotona kaukolämmöstä ilnavesikiertoon. Hinta jarruttaa muutosta. Lämpöyhtiö perii irtisanomisesta 5000.00€
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	haluan lisätä tulisijan ,että voi lämmitää järjellä.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Lisää eristettä. Rahattomuus estää
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se	Lisäeristys, hinta

olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Eristäisin talon kunnolla
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ilmavesilämpöpumpulla tarkoitu korvata öljylämmitys, mutta sopivaa pumppua ei ole ollut komponenttipulan takia. Myös tuen hakeminen ja öljylaitteiden poistamisen järjestäminen hidastanut.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Jos asuisin omillani, pyrkisin mahdollisimman päästöttömään asumiseen
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit ja ikkunoiden vaihto - paneelien hankintahinta on kova ja jälleen mahdollisten lupien selvittäminen tuntuu työläältä. Toistaiseksi mikään energia remontti ei kannata, JOS EU:n talojen energialakipaketti menee läpi ja valtio alustavien lupauksien mukaan tukee asunnon energiaremonttia.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Hankkisin aurinkopaneelit, mutta budjetti ei anna myöden.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Asun vuokralla, joten varsinaiset "ilmastoremontit" eivät ole omassa käsissäni.
Mitä ilmastotekoja asumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit katolle, lisälämmöneristys, kattoremontti, ikkunaremontti. Remontit tulevat liian kalliiksi!

5. Mitä ilmastotekoja olet tehnyt liikkumiseen liittyen? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 448

	n	Prosentti
En ole tehnyt ilmastotekoja liikkumiseen liittyen.	56	21.4%
Käytän joukkoliikennettä.	46	17.6%
Kuljen pyörällä tai kävellen kouluun/töihin.	100	38.2%
Kuljen kimpakyydeillä.	41	15.6%
Olen vaihtanut ajoneuvoni käyttövoimaksi esim. biokaasun tai sähkön fossiilisten polttoaineiden sijaan.	22	8.4%
Käytän yhteiskäyttöautoa tai ajoneuvoni on yhteiskäytössä esim. Gomore-palvelun kautta.	1	0.4%
Olen vähentänyt ulkomaan matkailua.	103	39.3%
Jotain muuta, mitä?	36	13.7%

Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	43	16.4%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostaisin vähäpäästöisen auton jos olisi rahaa
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vaihtaisin autoni pienempään ja vähäkulutuksisempaan.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Käyttäisin joukkoliikennettä esim. työmatkoihin. Vuorojen puute estää sen. Aamulla pääsen bussilla töihin, mutta iltapäivällä en enää takaisin. Vaihtoehtoisesti hankkisin sähköpyörän, jos se olisi taloudellisesti mahdollista.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Käyttäisin julkisia työmatkoilla jos niitä olisi
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kaasuauto, mutta vähän markkinoilla ja kalliita. Kaasukin kallista. Pitäisi tuoda enemmän esille tätä vaihtoehtoa, en ikinä halua sähköautoa, koska se tarkoittanee lisää mineraalikaivoksia
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Yhteiskäyttöauto kiinnostaa ja kokonaan sähköllä toimiva auto
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kulkisin julkisilla töihin, bussit ei kulje 3-vuorotyön mukaisesti Ryttylään
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Mahdollisuus joukkoliikenteen käyttöön saisi olla parempi Tervakoskella ja Janakkalassa
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	tekisin enemmän etätöitä, jos se olisi mahdollista. Työhön tarvitsen autoa.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	sähkö-/hybridi-auton hankinta
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi	ilmastoteko on myös auton vaihtaminen vähäkulutuksisempaan. Miksi sitä ei ole vaihtoehtojen joukossa?

mahdollista? Mikä estää tekemästä?	
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haaveissa on alkaa kulkea työmatka työsuhdepolkupyörällä.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vaihtaisin auton ladattavaan hybridiin. Raha esteenä tässäkin.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kulkea enemmän pyörällä, nyt sähköpyörän myötä mahdollista
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sähköauto jos olisi mahdollista
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sähköpyörän hankkiminen työmatkoihim
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Käyttäisin mielelläni joukkoliikennettä, jos sitä olisi. Esimerkiksi Helsinkiin menevät bussivuorot ovat vähentyneet merkittävästi.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kimppakyytejä asiointiin. En ole löytänyt kiinnostuneita.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Joukkoliikenteellä ei pääse Viralasta vuorotöihin.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Pyöräilisin useammin töihin, jos olisi pyörätie
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Voisin käyttää joukkoliikennettä esim. työmatkoihin jos sellaista olisi saatavilla.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sähköauton kauppa-autoksi. Liian kalliita ja akkujen alkuperä ja kaivostoiminta sitä varten askarruttaa.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi	Haluaisin käyttää enemmän joukkoliikennettä, mutta esimerkiksi rautatieasemalle kulkeminen Tervakoskelta on haastavaa ilman omaa autoa. Tervakoskelta Turenkiin töihin

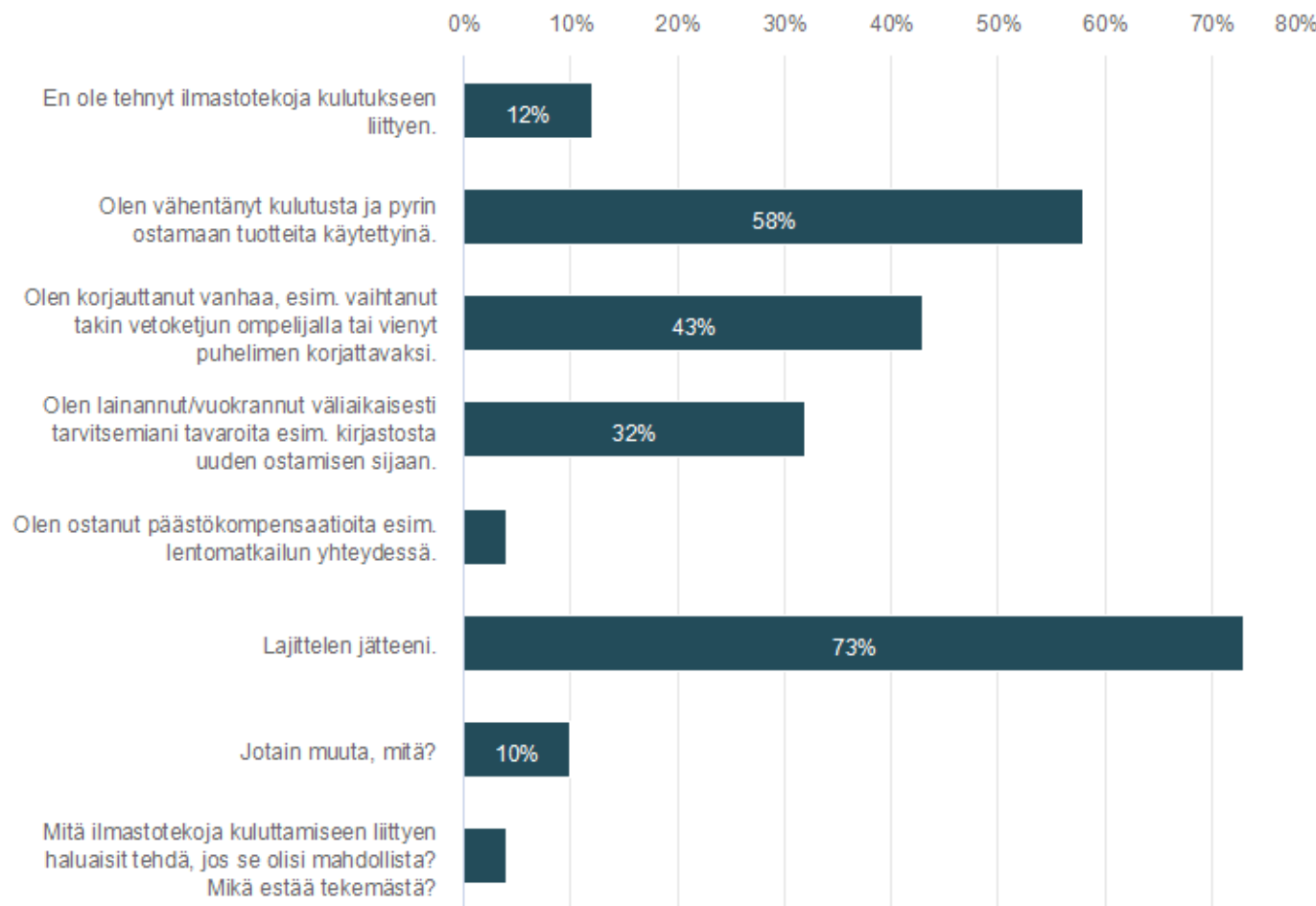
mahdollista? Mikä estää tekemästä?	kulkeminen on myös haastavaa ilman autoa... Kimppakyydeilläkin kulkeminen onnistuu vain satunnaisesti.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Yritän kulkea enemmän pyörällä, mutta tunnustan, hyppään liian helposti autoon, kun se kerran on.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Käyttäisin joukkoliikennettä enemmän. Saloisilta tulee harvoin linja-autoja Turenkiin. Käyttäisin sähköautoa jos olisi varaa istaa sellainen.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kävelisin tai pyöräilisin Turengin keskustaan ja Kiipulaan jos olisi pyörätie Kiipulantien varressa. Nyt tien vartta on todella vaarallista kulkea.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kulkisin enemmän polkupyörällä jos Kiipulan ja Turengin välissä olisi pyörätie.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Käyttäisin joukkoliikennettä mennessäni lähikaupunkeihin, mutta aikataulut on niin huonot, että on helpompaa mennä kyydillä
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Tarvitsen autoa eli siitä ei voi luopua.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	voisin vaihtaa Diesel autoon jos tässä maassa olisi joku järki
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Pyöräilisin kauppaan silloin tällöin, mutta tie on kapea, mutkainen ja liikkeellä on paljon kuorma-autoja. Kevyen liikenteen väyliä ei ole kuin pienen osan matkaa.
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sähköpyörä olis kiva, ei o rahaa
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sähköpyörä, liian pitkä työmatka
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Talouden ainoaksi autoksi vaihtaisin sähköauton
Mitä ilmastotoimia liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Pääsisin junalla Riihimäelle töihin, mutta jatkoyhteys bussilla lähtee juuri samalla minuutilla kun juna on perille, joten en ehdi siihen. Siksi käytän työmatkoihin autoa.

mahdollista? Mikä estää tekemästä?	
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Jos en asuisi perähikiällä ei tarvitsisi kulkea autolla
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Tällä hetkellä oma auto. Julkisilla ei pääse tervakoskelta. Muutto edessä jos ei olisi omaa autoa.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Junalla olisi näppärä kulkea lähikuntiin tai isoihin kuupunkei, jos niitä vain kulkisi hieman tiheämmin ilman outoja rakoja aikataulussa.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Käyttää joukkoliikennettä työmatkoihin, mutta sitä ei ole
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kävelen mahdolliset matkat, mutta töihin Hämeenlinnaan on pakko mennä autolla joukkoliikenteen sijaan. 3-vuorotyö ja lapsen kuskaus päiväkotiin.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin sähköauton
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Sähköauto, mutta siihen ei ole varaa.
Mitä ilmastotekoja liikkumiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Pyöräily lisääminen, sitä rajoittaa pyörätien puuttuminen esim. Kiipulan lenkillä.
Jotain muuta, mitä?	Lopettanut autolla huviajelut
Jotain muuta, mitä?	Ajaminen vähentynyt hirmu kalliiden kulkemisen verotuksen myötä
Jotain muuta, mitä?	Olen vähentänyt autoilua, mutta joudun valitsemaan pidänpö mieleni virkeänä vai ostanko bensaa. Bensan ostaminen tietää kituuttamista muualla.
Jotain muuta, mitä?	Melkein kymmenen vuotta jo tehnyt lähes pelkästään etätöitä.
Jotain muuta, mitä?	suunnittelen asiointia ja perheen kulkemista niin, että mahdollisimman moni asia hoituu yhdellä ajolla
Jotain muuta, mitä?	Pyrin etätöihin
Jotain muuta, mitä?	käytän autoa vain tarpeeseen, muuten liikun kävellen, pyörällä
Jotain muuta, mitä?	käyn kaupassa usein kävellen tai pyörällä

Jotain muuta, mitä?	Ajan todella vähän, ja kauppareissut yleensä työmatkojen yhteydessä.
Jotain muuta, mitä?	Olen vähentänyt ajoa
Jotain muuta, mitä?	Teen osin etätöitä
Jotain muuta, mitä?	Autoilua vähentänyt
Jotain muuta, mitä?	Hybridi auto.
Jotain muuta, mitä?	Lyhyet matkat kuljetaan kävellen/pyörällä
Jotain muuta, mitä?	Yhdistelen asioiden hotoa, jotta ei tarvitsisi käyttää autoa niin paljon
Jotain muuta, mitä?	Ajan vähemmän
Jotain muuta, mitä?	Keskittän asiointia niin että autolla ajo vähentynyt joukkoliikenne ei ole käytössä
Jotain muuta, mitä?	En ole eläissäni ollut kuin 2 kertaa lomalla lentokoneella, eli sen suhteen hiilijalanjälkeni on hyvin pieni!
Jotain muuta, mitä?	Olen vähentänyt liikkumista
Jotain muuta, mitä?	Huviajot pois ja lyhyen matkan voi mennä myös pyörällä.
Jotain muuta, mitä?	Olen vähentänyt autolla ajon minimiin. Käytin junaa työmatkoihin käydessäni vielä töissä.
Jotain muuta, mitä?	Etätöitä mahdollisimman paljon.
Jotain muuta, mitä?	olen vähentänyt autolla ja mopolla liikkumista
Jotain muuta, mitä?	Vaihdoin vähäpäästöisempään
Jotain muuta, mitä?	En lennä enää.
Jotain muuta, mitä?	En ole koskaan ajanut paljoa autolla mutta nyt vieläkin vähemmän kuin ennen. Esim kauppa matkat pyörällä
Jotain muuta, mitä?	Kesäaikaan pyöräily töihin (25km/suunta)
Jotain muuta, mitä?	Olen yhdistänyt asiointikäyntejä samaan autolla ajoonlähtökertaan, eli ajokilometrejä tulee vähemmän vuodessa.
Jotain muuta, mitä?	Ajan vain ecodieselillä
Jotain muuta, mitä?	Emme aja hupiajelua, käytämme julkisia aina kun mahdollista ja olemme karsineet osan matkoista
Jotain muuta, mitä?	Työskentelen pääosin etänä eli en käytä mitään liikennettä
Jotain muuta, mitä?	En lennä.
Jotain muuta, mitä?	Kävellen kauppaan mahdollisimman usein.
Jotain muuta, mitä?	Olen pysynyt kotona enemmän.
Jotain muuta, mitä?	Kun liikun autolla, teen kaikki asioinnit samalla kerralla.
Jotain muuta, mitä?	En käy ollenkaan huvi/turistimatkoilla.

6. Mitä ilmastotekoja olet tehnyt kulutukseen liittyen? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 620

	n	Prosentti
En ole tehnyt ilmastotekoja kulutukseen liittyen.	32	12.2%
Olen vähentänyt kulutusta ja pyrin ostamaan tuotteita käytettyinä.	152	58.0%
Olen korjauttanut vanhaa, esim. vaihtanut takin vetoketjun ompelijalla tai vienyt puhelimen korjattavaksi.	113	43.1%
Olen lainannut/vuokrannut väliaikaisesti tarvitsemiani tavaroita esim. kirjastosta uuden ostamisen sijaan.	85	32.4%
Olen ostanut päästökompensatioita esim. lentomatkailun yhteydessä.	11	4.2%
Lajittelen jätteeni.	191	72.9%
Jotain muuta, mitä?	25	9.5%
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	11	4.2%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

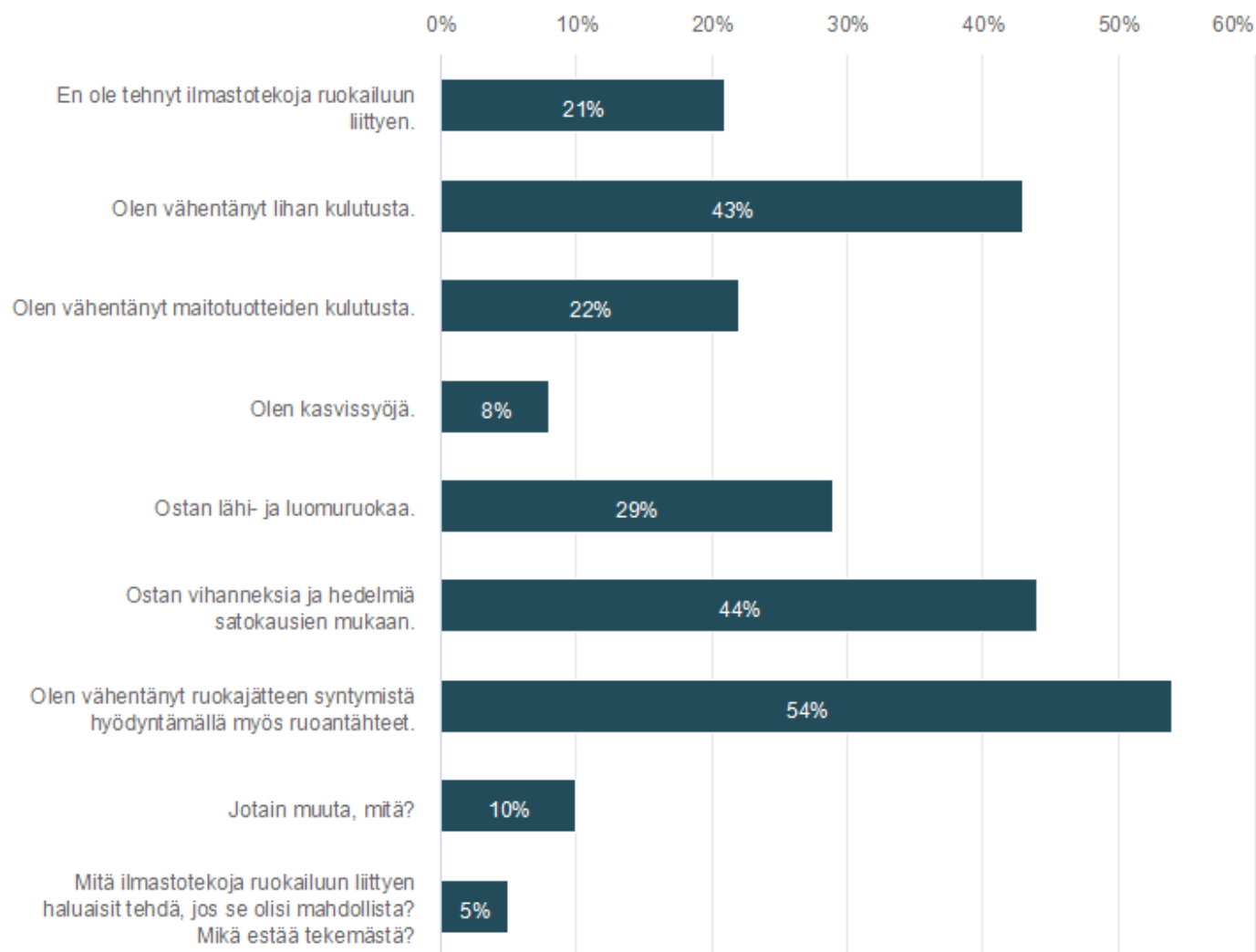
Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta, mitä?	Käytän kestokasseja ja taittelen sanomalehdestä biopussin
Jotain muuta, mitä?	Vähentänyt kulutusta
Jotain muuta, mitä?	En lennä
Jotain muuta, mitä?	Kts. Ensimmäisen kysymyksen vastaukset
Jotain muuta, mitä?	Lajittelen paperi, muovi ym jätteet mutta en biojätettä
Jotain muuta, mitä?	Asun paikassa, mikä tarjoaa mahdollisuuden mm. lämmitykseen (polttopuut omasta metsästä samalla, kun metsää hoidetaan). Kasvata omaa ruokaani ja metsästäni. Pysin keksimään asioille uuden elämän. Eli roska ei ole roska. Huolehdi luonnonmonimuotoisuudesta esim jättämällä nurmikon leikkuu, haravoinnin jne väliin
Jotain muuta, mitä?	En osta krääsää.
Jotain muuta, mitä?	Päästökompensaatio ei ole ilmastoteko, se on puhtaan omatunnon ostamista muiden kustannuksella
Jotain muuta, mitä?	Vuokraa huvilaa, jotta kaikkien ei tarvitse ostaa omaa
Jotain muuta, mitä?	Kompostoinut jo yli 20 v kaiken biojätteen, korjaan kaikki omat ja lähipiirin vaatteet
Jotain muuta, mitä?	laitan lasten pieneksi jääneitä ehjiä ja puhtaita vaatteita jakoon sukulaisille ja naapureille
Jotain muuta, mitä?	Mietin ostaessani tuotteen/vaateen kestävyyttä kokonaisuudessaan. Vaihdoin kompostikuivikkeen turpeettomaksi. Tavaroiden huoltaminen.
Jotain muuta, mitä?	Kierrätän ja lainaan tavaroita tuttavapiirissä
Jotain muuta, mitä?	Teen itse vaatteeni ja käytän niitä kymmeniä vuosia.
Jotain muuta, mitä?	Teen ruokaa vain sen määrän kuin sitä syödään, pakastan loppuja
Jotain muuta, mitä?	Vähentänyt lihansyöntiä
Jotain muuta, mitä?	Laitan tarpeettomiksi käyneet vaatteet ja tavarat kiertoon kirppareille. Käytän kestokasseja. Tuen kuukausilahjoittajana merten suojelua.
Jotain muuta, mitä?	En osta mitään vaatteita, kenkiä, verhoja uutena. Kaikki kirppareilta.
Jotain muuta, mitä?	Asentanut aurinkopaneelit.
Jotain muuta, mitä?	Ostan harvoin vaatteita ja muita tavaroita jotka eivät kestä paria vuotta pidempään
Jotain muuta, mitä?	Ostan vain kestäviksi todettuja vaatteita
Jotain muuta, mitä?	Istuttanut puita
Jotain muuta, mitä?	Pysin ostamaan laadukasta ja mielekästä, jotta asiaa tulisi käytettyä sen koko käyttöikä

Jotain muuta, mitä?	En syö lihaa.
Jotain muuta, mitä?	Ostan pienempiä pakkauksia. Ja niitä voisi olla tarjolla enemmän. Leivät,piimät,leikkeleet
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Lajitella jätteet paremmin, mutta vaatisi enemmän yhteisiä keräyspisteitä.
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Parantaa omaa biojätteen keräystä. Useammalla omakotitalo la voisi olla yhteinen biojätteenkeräysastia.
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kierrättää entistä tehokkaammin esim. muovipisteitä eri paikkoihin tai nykyisen siirto parempaan paikkaan
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Hävittäisin auton jos täältä maalta pääsisi sujuvasti liikkumaan ilman omaa.
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kierrättää enemmän, mutta keräily moniin astioihin ja kaupalle kierrätyspisteeseen vieminen ovat olleet esteenä, ettei kierrätys ole toiminut niin hyvin kuin haluaisin.
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostaisin tuotteet ilman pakkauksia, jos myynnissä olisi enemmän pakkauksettomia tuotteita.
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	en mitään koska se on hullua vouhotusta ja sillä verukkeela kansan ryöstöä
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Keräisin kaikki lasteni tarvitsemat polkupyörät ja mopot sekä pukukopit sekä pelikoneet ja -laitteet kunnan romulavalta, siellä tosin lukee että romuja ei saa penkoa.. järjen vastaista väittää että valtio ja kunnat tekee kaikkensa kierrättääkseen, ja samaan aikaan ehjää tavaraa pakotetaan laittamaan sulattoon vain siksi että uusien tavaroiden myyjillä riittää asiakkaita. Mutta ei se niin mene, minä en olisi koskaan ostanut pleistation vitosta, ellei sitä olisi löytynyt romulavalta! Ei olisi varaa!
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Tekisin töitä etänä kokoajan. Ei tarvi uusia vaatteita , eikä muutakaan ”kosmetiikkaa”. Työnantaja estää .
Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Lumppujen kierrätys - kierrätyspisteitä ei ole.

Mitä ilmastotekoja kuluttamiseen liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostamani lahjat ovat nykyisin lähes poikkeuksetta palveluita ja elämyksiä, tavaraa en osta.

7. Mitä ilmastotekoja olet tehnyt ruokailuun liittyen? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 621

	n	Prosentti
En ole tehnyt ilmastotekoja ruokailuun liittyen.	55	21.0%
Olen vähentänyt lihan kulutusta.	113	43.1%
Olen vähentänyt maitotuotteiden kulutusta.	58	22.1%
Olen kasvissyöjä.	21	8.0%
Ostan lähi- ja luomuruokaa.	76	29.0%

Ostan vihanneksia ja hedelmiä satokausien mukaan.	116	44.3%
Olen vähentänyt ruokajätteen syntymistä hyödyntämällä myös ruoantähteet.	141	53.8%
Jotain muuta, mitä?	27	10.3%
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	14	5.3%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

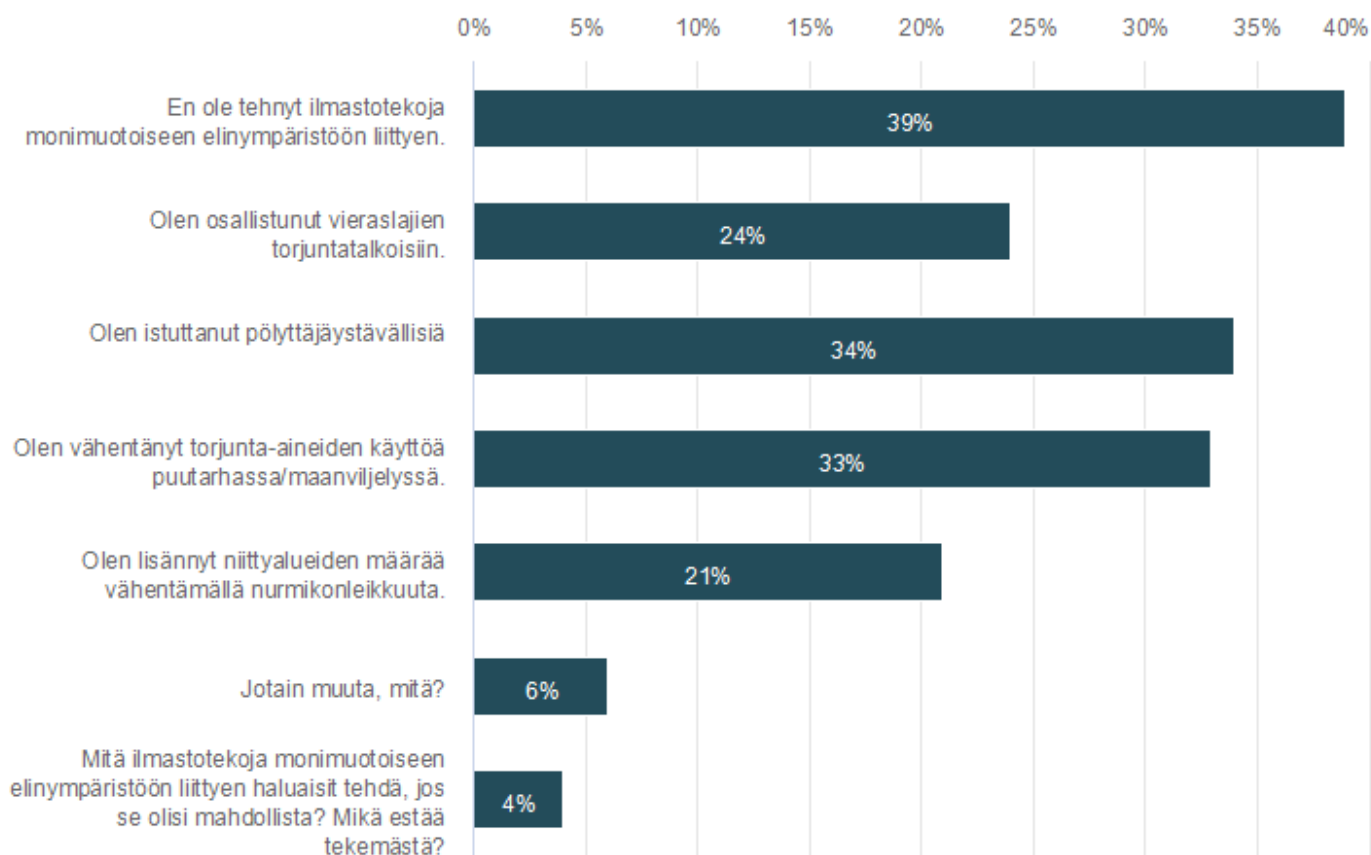
Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta, mitä?	Ostan lähiruokaa, jos mahdollista. Minulla ei ole koskaan syntynyt paljon ruokajätettä.
Jotain muuta, mitä?	Käyttänyt riista- ja metsätuotteita koko ikäni.
Jotain muuta, mitä?	Ruokaa ei jää tähteeksi yhtään
Jotain muuta, mitä?	Vegaanius ja otan huomioon eri ruokien ilmastojäljen
Jotain muuta, mitä?	Itse kasvatettu liha ja metsästys
Jotain muuta, mitä?	suunnittelen ruokahankintani tarkasti hävikin minimoimiseksi
Jotain muuta, mitä?	Edelleenkaan ei ruokahövikkiä. Suunnittelu auttaa.
Jotain muuta, mitä?	Ammuin peuran ruuaksi
Jotain muuta, mitä?	Ostamme hävikkiruokaa lounasravintolasta
Jotain muuta, mitä?	Hyödyntänyt kaupam iltalehtiä ja vähentänyt sen kautta syntyvää ruokahävikkiä. Perheen ruokia suunniteltu löytöjen mukaan.
Jotain muuta, mitä?	Omakotiloasuminen mahdollistaa pienen omavaraisuuden
Jotain muuta, mitä?	Vältän kasvissyöntiä, koska pääosa niistä tuodaan kaukaa
Jotain muuta, mitä?	kuoret yms. maatuva jäte kompostoidaan, meillä on ruokasuunnitelma, joka vähentää turhia ostoksia ja ruoka ei pilaannu jääkaappiin
Jotain muuta, mitä?	Kasvatan itse mitä voin.
Jotain muuta, mitä?	Marjastan, sienestän
Jotain muuta, mitä?	Pihaan on hankittu kompostori
Jotain muuta, mitä?	Marjastan paljon, jolloin voin korvata tuontihedelmien syöntiä itse poimimillani marjoilla.
Jotain muuta, mitä?	Metsästys ja kalastus
Jotain muuta, mitä?	Jos ei voi kunnon ruokaa syödä nii ei saa kyllä eläkään... se on näin
Jotain muuta, mitä?	Kaikki nuo olen tehnyt siksi nopeuden ettei ole rahaa.
Jotain muuta, mitä?	Kasvatan pihassa osan omasta ruuastani.
Jotain muuta, mitä?	Kasvatan itse kesällä kasviksia ja juureksia

Jotain muuta, mitä?	Teen ruokaa vain sen verran mitä syödään.
Jotain muuta, mitä?	Meillä on lämpökompostori aktiivisessa käytössä
Jotain muuta, mitä?	Oma bio komposti.
Jotain muuta, mitä?	Syön vegaanisesti ja myös muu perhe pääsääntöisesti
Jotain muuta, mitä?	Käyn useammin kaupassa ostamassa täsmä elintarvikkeita
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Söisin enemmän kasviksia ja marjoja jos ne eivät olisi niin kalliita. Suosisin luomua mutta se on liian kallista. Vaihtaisin punaisen lihan kanaan jos olisi varaa. Ostaisin säännöllisesti kalaa jos olisi varaa.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Tervakosken lähikauppojen vegaanisten ruokien valikoima saisi olla laajempi.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin kiertoon myös biojätteen mutta en halua kompostoria. Oma bioastia on aivan liian massiivinen ja kustannustehoton koska jätettä tulee todella vähän. En tiedä miten kierrättäisin vähän biojätteet.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Melkein toteuttaa kaikkia edellämainittuja. Raha, laiskuus, suunnitelmallisuus, erityisruokavalio ja sen oheisvaivat
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostaa lähituottajilta ja luomua, kustannuskysymys
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Osallistua viljelyosuuskuntaan tai -yhteisöön lähellä.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Suosisin vielä enemmän lähi- ja luomuruokaa. Ostaisin tuotteita ilman pakkauksia esim. kestopusseihin. Kaupoissa ei ole pakkauksettomia luomutuotteita kovin paljon.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	joutuu ostamaan ulkolaisia tuotteita koska ne on halvempia
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostaa lähellä tuotettua ruokaa, luomua sen ei tarvitse olla.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Kasvattaisin omia hedelmiä ja vihanneksia. Ilmasto estää talvella.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Voisin vähentää vielä enemmän lihan käyttöä, mutta tottumuksesta ja laiskuudesta tulee tehtyä osittain samoja liharuokia perheelle.
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vihannesten oma kasvatus

Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Jos asuisin omillani söisin kasvisruokaa, tai jopa täysin vegaanisesti
Mitä ilmastotekoja ruokailuun liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Söisin vain kasvisruokaa, jos muu perhe olisi siihen valmis siirtymään. Tällä hetkellä syön pieniä määriä myös lihaa.

8. Mitä ilmastotekoja olet tehnyt monimuotoiseen elinympäristöön liittyen? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 426

	n	Prosentti
En ole tehnyt ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen.	102	38.9%
Olen osallistunut vieraslajien torjuntatalkoisiin.	64	24.4%
Olen istuttanut pölyttäjätystävällisiä kasveja.	89	34.0%
Olen vähentänyt torjunta-aineiden käyttöä puutarhassa/maanviljelyssä.	87	33.2%
Olen lisännyt niittyalueiden määrää vähentämällä nurmikonleikkuuta.	56	21.4%
Jotain muuta, mitä?	17	6.5%
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	11	4.2%

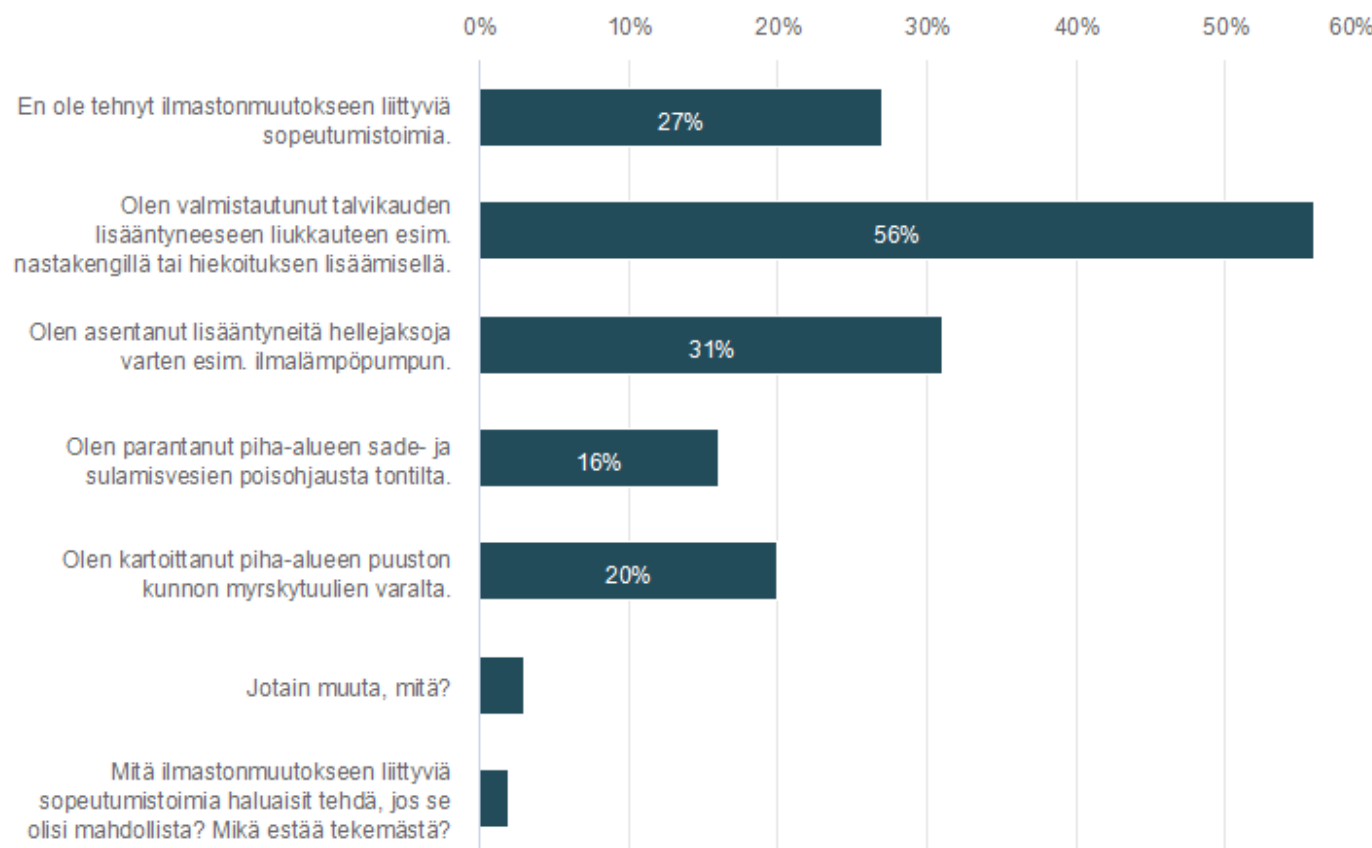
Tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin perustaa niityn perhosille ja pölyttäjille. Osaamattomuuteni toistaiseksi estää
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Jos asuisin omakotitalossa, tekisin noita kaikkia
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin saada taloyhtiön innostumaan ekoajattelusta, sekä kukkaniityn istuttamisesta
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Niittyjen rakenraminen ja ylläpito olisi kaikkien kannalta ja monelta kantilta katsottuna hyödyllistä, ihan kunnankin alueilla
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Moniakin, jos minulla olisi tietoa, mitä voisin tehdä.
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	yleismaailman tilanne ja suomen surkea politiikka
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Naapurit ei tykkää kun en aja nurmikkoa, kaiken pitäisi kuulemma näyttää samalta ku naapurilla, eli ns Amerikkalainen rikkaiden persreikä.ei kiitos.
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Istuttaa kasveja ja kukkia tienvarsille. Samalla ne tekisivät ympäristön miellyttävämmän näköiseksi.
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Omistan metsää, mitä haluaisin suojella mutta omistus on yhtymällä eli en voi asiasta yksin päättää.
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Vuokralla asuessa ei pysty vaikuttamaan ympäristöön.
Mitä ilmastotekoja monimuotoiseen elinympäristöön liittyen haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Antaisin oman tonttini rajoittuvan tienpiennaralueen kasvaa luonnonkasveja, mutta laki estää sen. Ja innokkaat niittotraktorin käyttäjät estävät myös tämän.
Jotain muuta, mitä?	Käytän puhtaampia kemikaaleja

Jotain muuta, mitä?	Olen aina arvostanut luontoa ja pyrkinyt tasapainoon.
Jotain muuta, mitä?	Vienyt tontin reunamille lahotukkeja ötököitä ajatellen.
Jotain muuta, mitä?	Hyönteishotelli, linnunpönttöjä, lintujen talviruokinta ja siilien apuruokinta ja eläimille vettä. Takapihan lehdossa kaatuneet puut saavat jäädä paikoilleen lahoamaan
Jotain muuta, mitä?	Olen kerännyt roskaa pois luonnosta ja vien koiran jätökset roskikseen, mikä vaikuttaa maaperän hyvinvointiin
Jotain muuta, mitä?	Lintujen talviruokinta ja linnunpöntöt. Suojapaikkojen jättö hyönteisille.
Jotain muuta, mitä?	Istuttanut puustoa ja paljon eri kasvilajeja pihalleni muutettuani tähän. Ennen oli pelkkää nurmea.
Jotain muuta, mitä?	Olen kasvissyöjä
Jotain muuta, mitä?	Laittanut linnunpönttöjä ja hyönteishotelleja pihaan
Jotain muuta, mitä?	Olen kerännyt risut risuaidoiksi, ennen vanhaan poltin ne.
Jotain muuta, mitä?	Olen istuttanut metsää ja tehnyt linnuille pesimäpönttöjä. Ruokin lintuja talvella.
Jotain muuta, mitä?	Vanhat kannot toimivat hyönteishotelleina. Linnunpönttöjä meillä on monta ja lintuja ruokitaan talvella.
Jotain muuta, mitä?	Olen tukenut Luonnonperintösäätiötä.
Jotain muuta, mitä?	Olen osallistunut jo 20 vuoden ajan virtavesien hoitoon
Jotain muuta, mitä?	Siivonnut roskaa pois luonnosta
Jotain muuta, mitä?	Meillä on pihan perällä lahoavaa puuta sekä pensaikkoa pienemmille ötököille ja olen istuttanut kukkapenkkejä pölyttäjille ja perhosille. Emme käytä mitään torjunta-aineita.
Jotain muuta, mitä?	Oma hyönteishotelli

9. Mitä ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia olet tehnyt? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 406

	n	Prosentti
En ole tehnyt ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia.	71	27.1%
Olen valmistautunut talvikauden lisääntyneeseen liukkauteen esim. nastakengillä tai hiekoituksen lisäämisellä.	147	56.1%
Olen asentanut lisääntyneitä hellejaksoja varten esim. ilmalämpöpumpun.	82	31.3%
Olen parantanut piha-alueen sade- ja sulamisvesien poisohjausta tontilta.	41	15.6%
Olen kartoittanut piha-alueen puuston kunnan myrskytuulien varalta.	53	20.2%
Jotain muuta, mitä?	8	3.1%
Mitä ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	4	1.5%

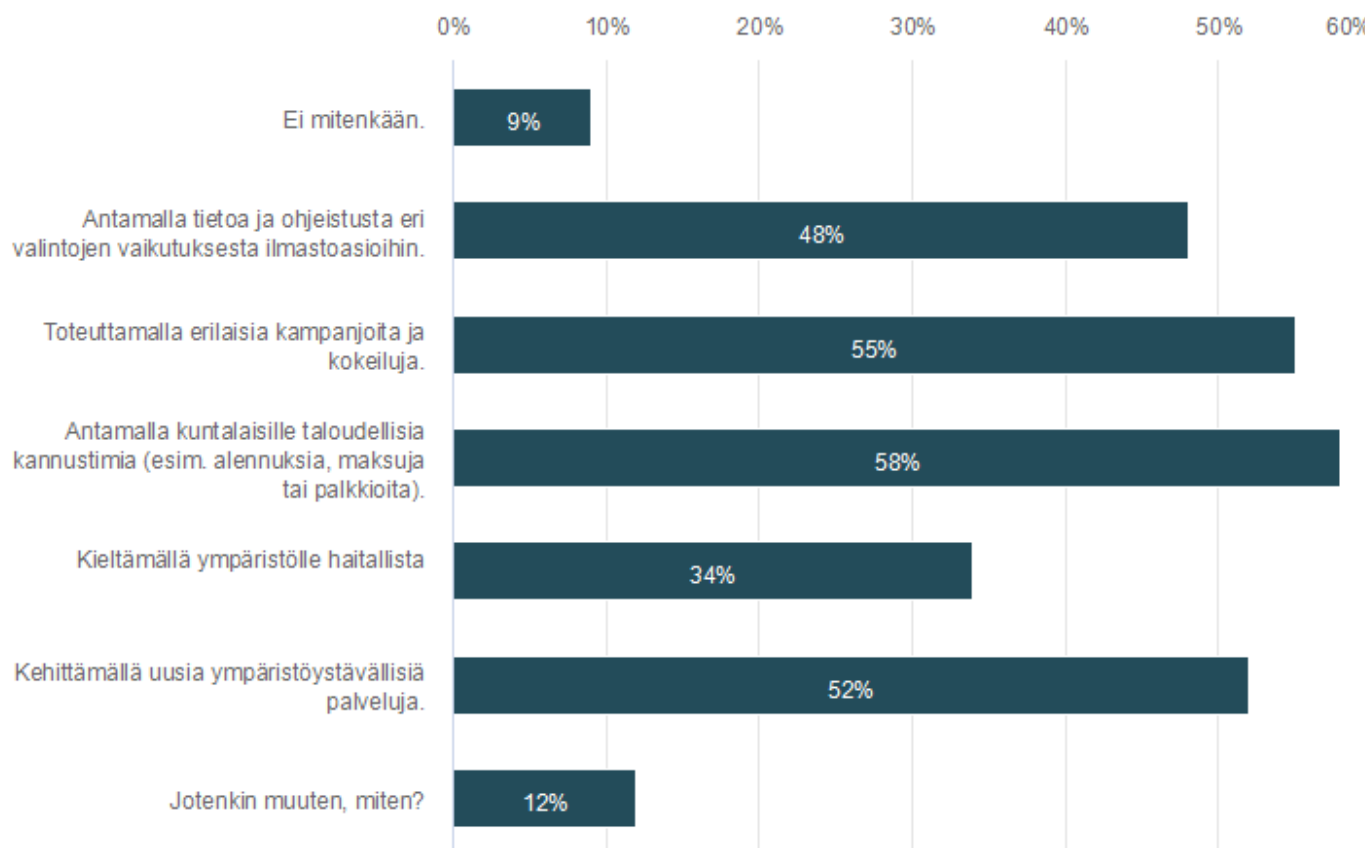
Tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotain muuta, mitä?	Rakentanut ulkokuussin sähkökatkojen ja kaivoveden loppumisen varalta.
Jotain muuta, mitä?	Opiskelen maataloutta

Jotain muuta, mitä?	Olen täysin sopeutunut
Jotain muuta, mitä?	Vähentänyt takan lämmittämistä talviaikaan
Jotain muuta, mitä?	Istuttanut puustoa ja paljon eri kasvilajeja pihalleni muutettuani tähän (varjostaminen, hulevedet). Ennen oli pelkkää nurmea.
Jotain muuta, mitä?	olen kerännyt sadevesiä puutarhan kasteluun kesän kuivia jaksoja varten
Jotain muuta, mitä?	En käytä ilmalämpöpumppua jäähdyttämiseen, koska se vie paljon energiaa.
Jotain muuta, mitä?	Keräsin polttopuuta, ja nyt saan rakentaa niille vajankin luvatta, kun on tämä uusi laki. Niin kuivuvat ehkä ensi talveksi.
Mitä ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Haluaisin käyttää ilmalämpöpumppua mutta minulla ei ole varaa sillä sähkö on liian kallista
Mitä ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Aurinkopaneelit ja maalämpö
Mitä ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	ilmasto on aina muuttunut jo ennen kuin ihminen liika kansoituksellaan sen muka pilasi
Mitä ilmastonmuutokseen liittyviä sopeutumistoimia haluaisit tehdä, jos se olisi mahdollista? Mikä estää tekemästä?	Ostaa oman asunnon.

10. Millä tavoin Janakkalan kunta voisi kannustaa tai auttaa asukkaita tekemään ilmastotekoja? (Voit halutessasi valita useamman vaihtoehdon.)

Vastaajien määrä: 262, vastauksia valittu: 703

	n	Prosentti
Ei mitenkään.	24	9.2%
Antamalla tietoa ja ohjeistusta eri valintojen vaikutuksesta ilmastoasioihin.	126	48.1%
Toteuttamalla erilaisia kampanjoita ja kokeiluja.	143	54.6%
Antamalla kuntalaisille taloudellisia kannustimia (esim. alennuksia, maksuja tai palkkioita).	153	58.4%
Kieltämällä ympäristölle haitallista toimintaa.	89	34.0%
Kehittämällä uusia ympäristöystävällisiä palveluja.	137	52.3%
Jotenkin muuten, miten?	31	11.8%

Tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Jotenkin muuten, miten?	Kunta voisi edistää vieraslajien torjuntaa, esimerkiksi jättibalsami ja isosorsimo.

Jotenkin muuten, miten?	Oikeasti hoitamalla kierrätysasiat kuntoon. Eli ei määräyksiä tai muuta vastaavaa, vaan runsaasti kunnolla hoidettuja paikkoja eri kierrätettäville materiaaleille.
Jotenkin muuten, miten?	Näyttämällä esimerkkiä! Huomioimalla ilmastoasiat ja ympäristön tilan kunnan toiminnassa kaikilla toimialoilla ja päätöksenteossa.
Jotenkin muuten, miten?	Positiivisen kautta. Esim. yhteistyöllä vaikka kirjaston kanssa.
Jotenkin muuten, miten?	Järjestämällä kursseja, tapahtumia yms. Olemalla itse esimerkillinen (ei oikein aina toteudu). Perehtymällä, millä asioilla on oikeasti merkitystä, eikä toistamalla höpöhöpö-juttuja. Miettimällä miten miten lisätä viheralueilla luonnonmonimuotoisuutta, lisäämällä hiilen sidontaa käyttämällä laiduneläimiä. Kannustamalla kiinteistökohtaisiin jätevesien käsittelyyn/kuivakäymälään
Jotenkin muuten, miten?	Jättämällä kunnan omistamat metsät (teho)metsätalouden ulkopuolelle.
Jotenkin muuten, miten?	Työmatka tuki pendelöijille
Jotenkin muuten, miten?	Julkista liikennettä lisättävä kunnan alueella.
Jotenkin muuten, miten?	Kierrätyspisteitä - etenkin muovi, voisi olla enemmän
Jotenkin muuten, miten?	Kaikki mikä on tehtävissä pitäisi tehdä. Kasvisruuan lisääminen kouluissa ja kunnan tilaisuuksissa olisi yksi iso ja merkittävä keino asenneongelmaisten ruikuttamisesta huolimatta. Kui siistii talkoot ovat olleet kiva juttu. Nuorten ja lasten koulutuksesta kaikki lähtee, boomereille ei ole paljoa enää mitään tehtävissä kun eivät usko tai kuuntele . Hätä ja pelko on nuorilla, me täällä pallolla kuitenkin haluaisimme vielä jonkin aikaa ja mukavissa oloissa olla.
Jotenkin muuten, miten?	monimuotoisuutta ja ilmastonmuutoksen torjuntaa voisi opettaa enemmän lapsille ja esimerkiksi istuttaa uusia lajeja ja opettaa niistä mielekkäällä tavalla
Jotenkin muuten, miten?	Toimimalla kannustavana esimerkkinä päättäjinä, luomalla kannustavan ja hyväksyvän ilmapiirin ilmastoteoille.
Jotenkin muuten, miten?	Kauriimaan pitkät puut pitäisi saada kaataa omalta tontilta ja kunnan huolehdittava KAIKKI kunnan puolella olevat alueet, myös asukkaiden tonttien välissä olevat ”suojavyöhykkeet”
Jotenkin muuten, miten?	Huomipida em. teot kiinteistöverossa! Ja toimia myös itse näin toimipisteissään.
Jotenkin muuten, miten?	Esim. Tulla kouluihin kertomaan lisää aiheesta
Jotenkin muuten, miten?	Näyttämällä esimerkkiä omien alueiden ja metsien hoidossa, niityt yms.
Jotenkin muuten, miten?	Lisäämällä jätteidenkeräyspisteitä myös haja-asutusalueille. Huomioimalla ympäristöasiat rakennuslupia myönnettäessä. Huolehtimalla jätevesien puhdistamisesta. Ohjaamalla maatalousyrittäjiä ja teollisuutta päästöjen vähentämiseen. Lisäämällä joukkoliikennemahdollisuuksia.
Jotenkin muuten, miten?	Rakentamalla lisää pyöräteitä.

Jotenkin muuten, miten?	Ei lisätä kuluja, mutta antaa vaikka tukia uusiutuville polttoaineille
Jotenkin muuten, miten?	Se on justisan näi eikä toiste päin
Jotenkin muuten, miten?	Positiivisen kautta. Ilmanlaatu on vuosi vuodelta parantunut ja monin tavoin Suomessa asiat ovat menneet oikeaan suuntaan. Tätä pitäisi korostaa, eikä puhua niin kuin meillä olisi asiat rempallaan.
Jotenkin muuten, miten?	Suosia hankinnoissa paikallisia yrityksiä.
Jotenkin muuten, miten?	Sallikaa serri ja metallitomuvalvoilta tavaroiden ottaminen maksutta ja valvonnatta.
Jotenkin muuten, miten?	Ilmainen juna Turenki-Hml , Turenki -Riihimäki asukkaille.
Jotenkin muuten, miten?	Poistamalla maksut omalla tontilla/talossa tehtävistä toimenpiteistä
Jotenkin muuten, miten?	Parempi julkinen liikenne
Jotenkin muuten, miten?	Tarjoamalla selkeästi tietoa milloin taloon/tonttiin liittyvä toimi on luvanvarainen ja milloin ei. Kymmenen asumisvuoden jälkeen nämä asiat varmasti tietää, vuoden jälkeen uupuu jo oikeaa alaspäin etsiessä.
Jotenkin muuten, miten?	Helpottamalla kierrätystä
Jotenkin muuten, miten?	Kannustaa kauppiaita kasvipohjaisten tuotteiden lisäämiseksi, kouluissa enemmän kasvisruokapäiviä ja kotitalousopetuksessa lihan ja maitotuotteiden käyttöä tulisi vähentää, opettaa nuorille kasvisruoan valmistusta ja kertoa ympäristövaikutuksista
Jotenkin muuten, miten?	Kävelyn ja pyöräilyn tukeminen kunnollisilla reiteillä ja niiden kunnossapidolla.
Jotenkin muuten, miten?	Rakentamalla enemmän kevyenliikenteenväyliä ja näin lisätä liikenteen turvallisuutta, vähentää päästöjä kannustamalla kuntalaisia siirtymään polkupyöräilyyn.

11. Haluaisitko sanoa aiheesta vielä jotakin muuta? Sana vapaa!

Vastaajien määrä: 54

Vastaukset
Kaikki mahdolliset tavat olisi hyvä ottaa käyttöön, mutta pakottaa ei saa. Jokainen kuntalainen löytää varmasti oman tapansa.
Kaikkea olisi kiva tehdä mutta suurin osa stoppaa rahan puutteeseen.
Järjetöntä touhua koko ilmastohössötys "vihreäsiirtymä"... kirosana todella monelle ihmiselle ketä tunnen. Tulee ajamaan suomen ja ihmisten talouden konkurssiin, mikä on alkanut jo näkymään työssäkäynti köyhyytenä. Ei mene varmaan kauaa kun täytyy itsekin jäädä pois töistä, kun ei siitä jää mitään käteen, ei niitä töitä kannata työnilosta tehdä. Ja sitten vielä eu-tasolla puhutaan jostain pakkoremonteista, mietin vaan että millähän rahalla.
Kun ei ole koskaan ollut tuhlaavainen, on vaikea säästää. Toisaalta jotkut muutokset ovat tapahtuneet omassa elämässä jo kauan sitten. Yleensä rahan säästäminen on ollut syynä.
Kasvisruokaa enemmän kaikkiin kunnan joukkoruokailuihin.

Janakkala voisi olla suunnannäyttävä ilmasto- ja ympäristöasioissa sekä viestiä myös ulospäin, että täällä välitetään näistä asioista oikeasti ja tehdään konkreettisia ja rohkeita toimia. Tämä voisi osaltaan lisätä kunnan veto- ja pitovoimaa myös asuinpaikkana ja houkutella vastuullista yrittämistäkin. Meillä on täällä upeaa luontoa ja säilyttämisen arvoisia asioita, pidetäänhän niistä aktiivisesti huolta ja näytetään muillekin esimerkkiä. Toivon, että Janakkala olisi tulevaisuudessa(kin) paikka, jossa voi elää hyvää elämää ylpeänä janakkalalaisuudestaan. Nyt on aika ryhtyä tekoihin ja pitää niistä ääntä, että kaikki skeptikot ja jäärätkin kuulee ;)
Uskoisin, että ympäristö, luonnonmukaisuus ja elämän yksinkertaistaminen kiinnostaa monia. Ehkä helpoimmin ihmisiä saisi innostettua tapahtumilla/luennoilla, jossa asiaa lähestyttäisiin positiivisesti. Vaikka villiyritystietoutta, metsäpuutarhan perustamista, varautumista, veden ja sähkön säästöä, kasvi- ja kausiruokia, lähimatkailemista jne.
Tärkeää asiaa. Kun saisi kaikki asukkaat lajittelemaan jätteensä, useat ei vielä kukaan tee sitä
Toivon, että Janakkalasta tulisi ekologisen ajattelun kannalta vielä hienempi kunta kuin se jo on
-
Toivoisin, että kunnassa pohdittaisiin myös valtavirrasta poikkeavia, mahdollisesti radikaalejakin, menetelmiä. Kannattaako korjata viemäriverkostoa vai voisiko kunta kannustaa siirtymistä kuivakäymälöihin jne? Toisi myös säästöä kunnalle. Varmistamalla maatalouden säilymisen alueella. Kieltämällä tuuli- ja aurinkovoimalat kunnan alueella. Tarkoitan suuria hankkeita, joiden tieltä kaadetaan metsää/ vallataan peltoalaa. Näillä ei lisätä hiilen sidontaa, päinvastoin. Kannustamalla rakentamisessa siihen, että niitä voidaan käyttää hiilivarastoina (luonnolliset rakennusmateriaalit, kuten puu, hamppu ja olki). Kiertotalous (luonnonmateriaalit voidaan kompostoida jne, eikä synny ongelmajätettä). Ei pakottamalla, vaan tarjoamalla vaihtoehtoja ja osaavaa neuvontaa!
Turha sitä on tavallista pienituloista ihmistä syyllistää ilmastoasioissa. lentovero pitää ottaa käyttöön turhanpäiväisen matkustamisen hillitsemiseksi ja siinä poliitikot voisi näyttää esimerkkiä.
Kysymykset omakotilidille, typerää. oletetaan,että kaikilla auto? Miten voi tehdä ilmastotekoja jos ei enään pysty. Kysymykset vois koskee kaikkia ihmisiä
Kunna ei kannattaisi rakentaa ja kaavoittaa alueita joille kukaan ei ole muuttamassa.
Kouluja voisi taloudellisesti tukea Vihreä lippu-toimintaan. Tällä tavalla saataisiin kaikki kunnan lapset kasvamaan kohti kestävä kehitystä. Tässä muita kouluja voi auttaa Leppäkosken koulu, jolla on Vihreä lippu-sertifikaatti.
Asun kerrostalossa, ja esim. rakennusta koskevat ilmastotoimet, energiansäästö tai ilmastoystävällisen energian käytön toteuttaminen on taloyhtiön vastuulla. Taloyhtiössä ei ole tehty energiaremonttia (esim. lämmitysmuodon vaihto tai aurinkosähkö jne.) mutta niihin on varauduttava. Jätteet kyllä lajitellaan ja rippukäytävän valaistus on automaattinen(liiketunnistimella), vesikalusteet on suht uusia. Toistaiseksi kalliit pääomallinat talotekniikka ja julkisivusaneerauksesta rasittavat yhtiötä, ja sen vuoksi kovin isoja remontteja ei voi suunnitella tällä hetkellä. Paitsi jos esim. EU:n energiatehokkuusdirektiivi (EPBD) toteutuu, niin on varauduttava että muutoksia energialuokkaan vaaditaan.
Poistotekstiilien keräyspiste on ollut hieno juttu! Koirankakkojen kerääminen tulisi olla pakollista.
Uudet alueet tulisi kaavoittaa niin, että alon katto olisi etelään.
Tarkistakaa tonttien oikeat rajat ja niiden "käyttölylytykset" omaan hyötyyn ja tarkoitukseen otettuna ilman lupaa tasapuolisuuden nimissä esim. luvaton tavaroiden säilytys ja varastointi ja

puutarhajätteiden "hävitys" kunnan alueen puolelle jopa oman piha-alueen lisääminen. Ei liity asiaan mutta halusin mainita asiasta kuitenkin kun vastaan vastaavaa tullut eikä siihen olla puututtu. Ottakaa tähän aikaa resurssipulasta riippumatta. Tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus kuntalaisille!
Kyllähän näihin kaikkiin voisi osallistua, jos saisi työstään tarpeeksi rahaa! Mutta jos koko palkka menee pelkästään asumisen, ruoan ja lääkkeiden maksuun eikä mitään jää, niin mitä voi olettaa?
Iin kunta on loistava esimerkki siitä, miten pieni toimija voi aikaansaada paljon suuria asioita. Kannattaa tutustua heidän toimintaan ja tehdä vaikka virkahenkilöiden kesken visiitti sinne. Minusta kunnalla olisi iso mahdollisuus olla suunnannäyttäjänä näissä asioissa ja talkoisiin pitäisi kaikkien osallistua.
Kunta ja koulu voisi valistaa roskaamista!! Niin maahan ja veteen ☹️
On ilahduttavaa, että Janakkalassa on viimein jotain tekeillä ilmastoasioiden tiimoilla. Mainiota!
Edellisen kohdan asia otettava käytäntöön. Kauriinmaalla isojen puiden juuret myös vahingoittavat jo talojen perustuksia. Aivan älytön sääntö aikoinaan puiden suhteen luotu!!
Mielenkiinnolla jään odottamaan kunnan omia toimia näissä asioissa.
Olen muutenkin omaksunut säästäväisen elämäntavan. En paljon ole uusia vaatteita ostanut, kirpparilta saa hyviä, enkä uusi kodinelektroniikkaa yms. turhaan. Autotkin ajan loppuun. En tarvitse pintaliittoa ja kulutushyödykkeitä tehdäkseni elämästäni mielekästi.
Toivoisin, että joukkoliikenne Tervakoskelta Turenkiin, Riihimäelle ja Hämeenlinnaan olisi parempi
En
Turhaa hömpötystä, muidenkin valtioiden pitäisi osallistua, meidän kulutus ei vaikuta maailmaan mitenkään
Janakkalan kunnan tulee ottaa tämä asia tosissaan eikä vain päälleliimaten.
Pyörätie pitäisi ehdottomasti saada Turenki-Kiipula välille, ympäristötekona sekä turvallisuustekona ja Kiipulan kehittämisen/työpaikkojen varmistamisena. Liikunta tukee terveyttä, terveys vähentää lääkkeitten kulutusta ja kunnan rahanmenoa.
Janakkalan kunnan rakennusjärjestyksen muuttaminen siten, että aurinkopaneelien asentaminen ilman toimenpidelupaa on mahdollista aina 50 m2 saakka. Asennus myös kadunpuoleiselle lappeelle.
Ilmalämpöpumpun asennus siten mikä on järkevintä - myös julkisivunpuolelle.
.
Jättäkää ihmisille positiivinen kuva ilmastotoimista ja kunnasta, niin on mahdollista että jotain ilmastotoimia tehtäisiinkin
Sähköautot eivät ole sen ympäristö ystävällisempiä kuin normi bensautot, sillä niiden ja niiden akkujen valmistaminen saastuttaa niin perkeleesti.
niin kauan kun liika väestön kasvu jatkuu ei ole paljoakaan toivoa
Kunnan päättäjien ja viranhaltijoiden tulee toimissaan ja päätöksenteossaan huomioida ympäristö- ja ilmastoasiat mutta ne eivät ole tärkein päätöksen tekokriteeri.
Niin, miksi sitä romua ei saa ottaa sieltä romulavalta? Ilmaiseksi ne on sinne tulleet, miksi niistä pitäisi maksaa niille deekuille joita siellä on töissä? Miksi ne käyttää kunnan varoja (aikaa, sähköä, teriä) tuhotakseen kaiken ehjän mitä sinne ihmiset tuovat.? Ei se ole kierrätystä vaan ilmastonmuutoksen edes auttamista. Miettikää ite paljonko vaikka uuden polkupyörän tekeminen vie luonnonvaroja ja kuinka paljon luonnonvaroja sen uuden pyörän ostajan täytyy käyttää että saa sen uuden pyörän maksettua, kun sen saisi luvan kanssa ottaa sieltä lavalta ja korjata

kolmella eurolla käyttöönsä. Sama koskee elektroniikkaa. Täysin ehjiä tavaroita olen sieltä hakenut, kuten kymmenet muutkin joita olen siellä nähnyt, ja ne deeku-työntekijät mitä sinne haalitaan työkokeiluihin vievät sieltä myyntiin itse ne parhaat palat ja tavarat omiin nimiinsä. Katotaan vaan ni varmasti katsotte ja näette kuka tän viestin lähetti.. raastupaan siis.
En ole tehnyt yhtään edellä merkitsemistäni teoista ilmaston takia vaan kannustimena on taloudelliset syyt jotka näillä hinnoilla ovat ainoat jotka merkitsevät
Oikein kiva kysely
Tätä menoa maailma tuhoutuu
Aurinkopaneeleja voisi laittaa tuulivoima härvelit rumia hairitsevät luonnossa eläimiä ja lintujen liikkumista.
Janakkala on upeassa paikassa Lahden, Helsingin ja Tampereen välissä hyvien yhteysmahdollisuuksien vieressä. Kunnan tulee pitää puoliaan, jotta ihmiset pääsevät muutenkin kuin autolla vähintään taajamiin.
Lisäksi on hyvän tavan mukaista tehdä henkilötietoja kysyvä osio omaan kyselyynsä, jonne sivu ohjaantuu ensimmäisen kyselyn jälkeen. Näin anonyymius toteutuu oikeasti ja todistettavasti.
.
Ilmastoteot ovat tärkeitä, ja niiden kannustamiseen pitää todella keskittyä.
Avohakkuut lopetettava kunnan omistamilla alueilla. Toinen kummallinen asia täällä Janakkalassa on näiden joidenkin tilallisten tapa kylvää lähiympäristönsä täyteen vanhoja autonromuja, jotka lahoavat pusikoissa ja vuotavat nesteet ympäristöön. Eikö kunta voi kehottaa siivoamaan tontteja ?
Isoin harppaus vihreäksi kunnaksi.
Kunnan työpaikoilla ei ole lajittelua, lähes kaikki menee sekajätteeseen. Esim. Terveysasema
Kuntakin voisi kierrättää kaiken mahdollisen. Lahjoittaa/myydä edullisesti mm tarpeettomia kalusteita kaatopaikalle viemisen sijaan. Kunta voisi kannustaa kuntalaisia ympäristön siivoustalkoisiin ja istuttamaan pölyttäjätystävällisiä kasveja.
Erilaisia infotilaisuuksia, kierrätystapahtumia ja kannustusta.
Ilmastonmuutos on huuhaata ja suomen ei missään tapauksessa pidä pyrkiä hiilineutraaliksi 2035 mennessä. me kaikki kärsimme tästä täysin hullusta tavoitteesta. itse ajan mieluiten v8:silla ja syön useamman kerran viikossa pihviä. en myöskään aio jatkossakaan istua pimeässä tai käydä pika suihkuissa vaan koska sillä muka olisi merkitystä. elämä on tarpeeksi kurjaa muutenkin joten pitkästä lämpimästä suihkusta nauttiminen on pieni ilo. ja älkää edes uskoko että uskon kaiken tästä ukrainan sodasta sen verukkeella meille syötetään niin paksua pajunköyttä että oksat pois. en luota enää mihinkään enkä kehenkään sillä korona avasi mun silmät näkemään miten valheellisessa paska maassa ja maailmassa elämme.
Kunnalla on hyvä mahdollisuus välittää tietoa ja toimia myös esimerkkinä. Esimerkiksi tällä viikolla Facebookissa puhututtanut hävikkiruoan myynti. Kierrätyksen on oltava kuntalaisille vaivatonta. Lapset ja nuoret ovat ilmasto- ja ympäristöaiheista kiinnostuneita, esimerkiksi kouluille teemoihin liittyvää ohjelmaa voisi järjestää.
Kävelyn ja pyöräilyn tukeminen kunnallisilla reiteillä ja niiden kunnossapidolla rohkaisisi jättämään auton kotiin. Päättäjien ja kunnan työntekijöiden, jotka asiaan voivat vaikuttaa, olisi välillä itse hyvä jalkautua kokeilemaan kävelyä ja pyöräilyä kunnan keskustassa: Miten koulumatka sujuu lapsilla turvallisesti (mm. kevyenliikenteen väyliä kaventavat puskat), kuinka liukasta voi olla talvella (hiekoitus vasta klo 16 jälkeen tai ei lainkaan...), meneekö ruokakauppaan järkevä ja turvallinen kevyen liikenteen reitti edes kahdesta suunnasta, kuinka auraus kaventaa

kevyenliikenteen väylän ja pakottaa kävelemään tai pyöräilemään aivan kiinni raskaassa liikenteessä, suojatien puuttuminen mm. Hakamäen kuopan kulmalta jne. Nyt tuntuu, että kevyen liikenteen turvallisuus on aivan toissijaista.

Joukkoliikenne pitäisi saada joustavammaksi! Mikä järki, että arki-aamuisin Leppäkoskelta Turenkiin tuleva linja-auto pysähtyy lukion kohdalla samaan aikaan, kun pitäisi olla jo junaradan toisella puolella nousemassa Turenkin asemalta Helsinkiin menevään junaan?! Eli on pakko olla auto, että pystyy liikkumaan Janakkalassa ja käymään töissä toisella paikkakunnalla. Sekä rakentaa kevyenliikenteenväyliä välille Turenki-Virala ja Turenki-Leppäkoski-Tervakoski ja kannustaa ihmisiä käyttämään polkupyörää.

Turenkiin pitäisi saada ainakin kaksi uutta kevyen liikenteen väylää eli Kiipulaan ja Rastikankaalle. Janakkalan kunnan pitäisi olla moottorina näissä hankkeissa eikä venkoilla ja keksiä milloin mitään syitä ja syytellä muita mm. Kiipulaa, ettei muka voida rakentaa jne. On myös turha selittää, että on kallista eikä ole rahaa, koska velkarahalla täällä kaikki muutkin isommat hankkeet toteutetaan. Pyörätien rakennuskustannuksiin on myös mahdollista saada valtio ja yritykset mukaan. Nyt tarvitaan kunnalta selkeä päätös ja kyvykäs henkilö viemään asiaa eteenpäin. Tämä on myös ilmastoteko, joka lisää pyöräilyä ja turvallisuutta, sekä vähentää autoilua, ainakin vähän.